

KAPITOLA PATNÁCTÁ

K ledovci

Vzbudil jsem se. Doposud mi připadalo divné a neuvěřitelné probudit se v zšeřelém vyhrátém jehlanu a poslouchat rozum, který mi napovídal, že jsem ve stanu, že žiji, že už nejsem na pulefenské farmě. Tentokrát jsem při probuzení už necítil žádnou cizotu, jen vděk za pokoj v duši. Posadil jsem se, zívá a prsty jsem si prohrábl rozčuchané vlasy. Podíval jsem se na Estravenu, který byl natažený na spacím pytlí kousek ode mne a spokojeně oddychoval. Neměl na sobě nic než kalhoty pod kolena; bylo mu horko. Tmavá tajuplná tvář byla vystavena světlu a mému pohledu. Ve spánku vypadal Estraven trochu přihloupel, jako ostatně každý: kulatý výrazný obličej uvolněný a nepřístupný, kapičky potu na horním rtu a nad hustým obočím. Vzpomněl jsem si, jak tehdy při té parádě stál vyšňořený, jak se slušelo na jeho funkci, a potil se na slunci. Teď jsem ho viděl v chladnějším světle, bezbranného a polonahého, poprvé jsem viděl, jaký opravdu je.

Vzbudil se pozdě a trvalo mu, než se probral. Nakonec se se zíváním vypořádal, natáhl si košili, vystřčil hlavu, aby zhodnotil počasí, a pak se mě zeptal, jestli si dám šálek orshe. Když zjistil, že já už jsem předtím cosi podníkal a uvařil hrnec tohoto moku z vody, kterou předešlého večera nechal v hrnci na kamínkách coby led, odměřeně poděkoval, posadil se a pil.

„Tak kam jdeme, Estravene?“

„Záleží na tom, kam chcete jít, pane Aii. A také, na jakou cestu si troufnete.“

„Jak se dá co nejrychleji zmizet z Orgoreynu?“

„Dát se na západ. Na pobřeží. Nějakých padesát kilometrů.“

„Tak o čem přemýšlíte?“

„Přistavy tady zamrzají nebo už zamrzlé jsou. Ať tak či onak, žádná loď nevyplouvá v zimě daleko. Pro nás by to znamenalo přečkat v nějakém úkrytu do příštího jara, kdy velké lodě vyrážejí

za obchodem do Sithu a Perunteru. Jestli bude dál v platnosti obchodní embargo, do Karhide nezamíří ani jedna. Snad bychom si přeplavbu mohli na lodi nějak odpracovat. Bohužel jsem bez peněz.“

„Máme jinou možnost?“

„Karhide. Po souši.“

„A to je jak daleko? Patnáct set kilometrů?“

„Tak nějak, po silnici. Jenže my bychom po silnici nemohli. Nedostali bychom se přes prvního inspektora. Naše jediná možná cesta vede na sever přes hory, východně přes Gobrin a doltů do Guthenského zálivu na hranice.“

„To myslíte Gobrin – ten ledovec?“

Přikývl.

„To se snad v zimě ani nedá, nebo ano?“

„Myslím, že při troše štěstí ano, jako u jiných zimních cest. A přechod ledovce je dokonce v zimě z jednoho prostého důvodu lepší. Jak víte, pěkné počasí má tendenci se udržovat nad velkými ledovci, kde led odráží sluneční žár; bouře jsou vytlačovány na okraj. Odtud také pramení pověsti o 'místě uprostřed vánice'. To by mohlo hrát v náš prospěch. Máloco jiného.“

„Tak vy vážně uvažujete –“

„Kdybych neuvažoval, nemělo by smysl vás vyvádět z pulefenské farmy.“

Byl pořád ještě odměřený, rozladěný, zakaboněný. Včerejší rozhovor nám dal oběma zabrat.

„Jestli tomu dobře rozumím, považujete přechod ledovce za přijatelnější riziko než čekat do jara na plavbu přes moře.“

Přikývl. „Samota,“ lakonicky vysvětlil.

Chvilí jsem o tom přemýšlel. „Doufám, že jste vzal v úvahu, že k tomu nejsem uzpůsoben. Ani zdaleka nejsem tak odolný proti zimě. Nejsem žádný zvláštní lyžař. A nejsem zrovna ve formě, i když na tom jsem mnohem lépe, než jsem byl před pár dny.“

Znovu přikývl. „Myslím, že bychom to mohli zvládnout,“ pronesl s tou neskonalou bezelstností, kterou jsem tak dlouho považoval za ironii.

„Tak dobře.“

Podíval se na mě a vypil čaj do dna. Při troše dobré vůle by se tomu opravdu dalo říkat čaj; orsh je hnědý, sladkokyselý nápoj uva-

řený z praženého zrní perrn, bohatý na vitamín A a C, cukr a povzbuzující látku příbuznou lobelinu. Tam, kde na Zimní planetě není pivo, tam je orsh; kde není ani pivo, ani orsh, tam nejsou žádní lidé.

„Bude to těžké,“ řekl a položil šálek. „Nesmímě těžké. Jestli nám nebude přát štěstí, nezvládneme to.“

„Raději bych umřel někde na ledovci než v té žumpě, ze které jste mě vytáhl.“

Ukrojil kus sušeného chlebového jablka, plátek mi nabídl, posadil se a žvýkal a přitom meditoval. „Budeme potřebovat víc jídla,“ konstatoval.

„Jestli se opravdu dostaneme do Karhide, co se stane s vámi? Vaše vypovězení platí.“

Upřel na mě své vydří oči. „Ano. Asi bych zůstal na této straně.“

„A kdyby zjistili, že jste jejich vězni dopomohl k útěku – ?“

„To vůbec nemusí zjistit.“ Usmál se, sice spíše neradostně, a dodal: „Nejdříve musíme přejít ten led.“

„Estravene, poslouchejte, můžete mi prominout, co jsem vám včera řekl?“ vyrazil jsem ze sebe.

„Nusuth.“ Vstal, pořád ještě žvýkal, oblékl si hieb a nazul boty a jako vydra vyklouzl samoutěšňovacím otvorem ze stanu. Už byl venku a znovu nakoukl dovnitř. „Možná že se vrátím pozdě, třeba se zdržím přes noc. Zvládnete to tady?“

„Ano.“

„Fajn.“ A zmizel. Nepoznal jsem člověka, který dovedl tak bezvýhradně a tak rychle zareagovat na změněnou situaci jako Estraven. Já jsem se zotavoval a měl jsem chuť jít; on překonal thangen; v okamžiku, kdy to všechno bylo jasné, zmizel. Nikdy ne-jednal zbrkle nebo úspěchaně, ale byl vždycky pohotový. Tohle bylo nepochybně tajemstvím vyjíměčné politické kariéry, kterou kvůli mně zahodil; a také to vysvětlovalo jeho víru ve mne a oddanost mé misi. Když jsem přiletěl, on pohotově jednal. Na Zimní planetě jediný.

Přesto o sobě tvrdil, že je pomalý a vyjíměčné události že ho dokážou zaskočit.

Jednou mi řekl, že poněvadž mu to tak pomalu myslí, musí vycítit intuitivně, kam se jeho 'šťěstí' ubírá, a že ho jeho intuice málokdy zklamala. Říkal to vážně; je docela možné, že to byla pravda.

Věšci z pevnosti nejsou na Zimní planetě jediní, kdo vidí dopředu. Vytrénovali se v umění předvídat a podrobili si předtuchu, ale jistotu nezvyšili. Yomeshové v této otázce zastávají názor, že se tu zřejmě nejedná čistě o dar předvídání, ale spíše o schopnost vidění (i když je to jen záblesk) *všeho najednou*: vidění celku.

Když byl Estraven pryč, nastavil jsem ohřívač na nejvyšší teplotu, a tak jsem se poprvé po dlouhé době důkladně zahřál. Po jak dlouhé době? Myslím, že už je Tern, první měsíc zimy a nového roku jedna, ale v Pulefenu jsem úplně ztratil pojem o čase.

Ten ohřívač byl jedním ze skvělých a úsporných vynálezů, které Gethenané po tisíciletích snažení přelstít zimu dovedli k dokonatosti. Už jen termonukleární pohon by ho mohl dál vylepšit. Jeho bionická baterie vydržela čtrnáct měsíců nepřetržitého chodu, jeho tepelný výkon byl úžasný, byla to kamínka, varič a světlo v jednom a vážil asi dva kilogramy. Bez něho bychom v žádném případě neušli ani padesát kilometrů. Estravena určitě stál hodně peněz, těch peněz, které jsem mu tak povzneseně předal v Mishnory. Speciální stan, který byl z koženky, odolný proti povětrnostním vlivům a alespoň částečně zabraňující srážení vody uvnitř, což je ve studeném počasí na stany přímo mor; kožešinové spací pytle z pestřury, oblečení, lyže, sáně, zásoby potravin, všechno nejlepší značka a kvalita, lehounké, trvanlivé, drahé. Jestli šel opatřit další jídlo, za co?

Vrátil se, až když se dalšího dne smrákalo. Několikrát jsem se osmělil na sněžnicích ven, pajdal jsem na nich po úbočích zasněženého údolí, které ukryvalo náš stan, sbíral sílu a trénoval. Byl jsem zdatný lyžař, ale na sněžnicích mi to moc nešlo. Příliš daleko do kopců jsem se neodvážil, abych se neztratil; byla to divoká krajina, příkré srázy, plno potoků, strží a směrem na východ se prudce až do oblak zvedaly hory. Měl jsem dost času popřemýšlet, co bych v těchto zapomenutých končinách asi dělal, kdyby se Estraven nevrátil.

Míhl se zřetelým svahem – byl vynikající lyžař – a zastavil vedle mě, špinavý, unavený, obtěžkaný. Na zádech měl rozměrný pytel, černý jak saze, nacpaný balíčky: jako Ježíšek na staré dobré Zemi. V balíčcích byly kadikové klíčky, sušená chlebová jablka, čaj, plátky tvrdého červeného cukru, který chutnal jako na Zemi, ale který Gethenané rafinují z nějakých hlíz.

„Jak jste k tomu všemu přišel?“

„Ukradl jsem to,“ odpověděl bývalý karhidský premiér a přitom si nahřival ruce nad kamínky, které zatím nezeslabil; i jemu bylo zima. „V Turufu. Měl jsem namále.“ Víc jsem se nikdy nedozvěděl. Nebyl na svůj lup pyšný a nebyl ani schopen se tomu zasmát. Krádež je na Zimní planetě hřích nejvyšší; po pravdě řečeno, většího opovržení než zloděj si zaslouží jen sebevrah.

„Nejdříve sníme toto,“ řekl, zatímco já jsem dával na vařič hrnec se sněhem. „To, co je těžké.“ Většinu zásob, které přivezl předtím, tvořila ‚hyperstrava‘, směs vysokoenergetických potravin, obohacených o minerální látky, dehydrovaných a slisovaných do kostek – orgotský název pro ni byl gichy-michy a i my jsme jí tak říkali, i když jsme se spolu pochopitelně bavili karhidsky. Hyperstravy jsme měli na šedesát dní při minimálních dávkách: půl kila na den a osobu. Estraven se tehdy večer umyl, pojedl a pak dlouho seděl u kamínek a přesně počítal, kolik čeho máme a jak a kdy to musíme spotřebovat. Neměli jsme váhu, musel tedy odhadovat, k dávkování mu posloužila půlkilová krabice od gichy-michy. Znal, stejně jako mnoho jiných Getheňanů, kalorickou a výživnou hodnotu každého jídla; věděl, kolik čeho bude v různých podmínkách potřebovat, a dokázal dost přesně odhadnout moji spotřebu. Na Zimní planetě jsou tyhle znalosti k nezaplacení, zvyšují pravděpodobnost přežití.

Když byl konečně s plánováním denních přídelů hotov, překulil se na spací pytel a usnul. Ze sna pak v noci vykřikoval číslice: slyšel jsem váhy, dny, vzdálenosti ...

Měli jsme ujít, velice zhruba, třináct set kilometrů. Prvních sto padesát bude směrem na sever nebo severovýchod, povede lesem a nejsevernějšími výběžky pohoří Sembensyen k velkému ledovci, pevninskému ledovému příkrovu, který pokrývá ledvinovitě vytvářovaný Velký kontinent severně od čtyřicáté páté rovnoběžky a na některých místech se zakusuje až po třicátou pátou. Jeden z těchto jižních výběžků vybíhá do oblasti Ohňových vrchů, posledních vrcholů Sembensyenu, a právě tam byl náš první cíl. Estraven logicky uvažoval, že v těchto horách bychom měli být schopni se dostat nahoru na ledový příkrov, buď že naň sestoupíme z horského svahu, nebo naň vyšplháme po některém z menších ledovců, které z něho vytékají. A pak už pojedeme po ledu, asi tisíc kilometrů na východ. Tam, kde se u Guthenského zálivu jeho okraj znovu stáčí

na sever, z něho sestoupíme a posledních osm set až šestnáct set kilometrů půjdeme napříč přes Shensheyské močály, které by v té době měly být tak tři až šest metrů hluboko pod sněhem, ke karhidské hranici.

Tato trasa od samého počátku až do konce procházela neobydlenou, či lépe řečeno neobyvatelnou pustinou. Nebudeme potkávat žádné inspektory. To bylo nepochybně ze všeho nejdůležitější. Já jsem neměl žádné doklady a Estraven prohlásil, že jeho by už žádné další falšování nevydržely. A kromě toho, i když bych se možná ve chvílích, kdy nikdo neočekává nic jiného, mohl vydávat za Getheňana, pro bystré oko, které mě hledá, jsem prostě nepřestrojitelný. Z tohoto hlediska byla tedy pro nás cesta, kterou navrhl Estraven, vysoce praktická.

Ze všech ostatních hledisek se zdála naprosto šílená.

Tento názor jsem si nechal pro sebe, poněvadž jestliže jsem říkal, že bych raději zemřel na útěku, kdybych si mohl svou smrt vybrat, myslel jsem to smrtelně vážně. Estraven však neustále bádá, jestli by nebyla jiná možnost. Další den jsme pečlivě balili a nakládali na sáně a do toho se Estraven zeptal: „Kdybyste se spojil s hvězdnou lodí, kdy by sem mohla doletět?“

„V rozmezí od osmi dnů do poloměsíce. Záleží na tom, na kterém místě oběžné dráhy kolem slunce se nachází. Může být třeba na opačné straně slunce než Gethen.“

„Dřív to nejde?“

„Ne, dříve ne. Uvnitř sluneční soustavy nelze použít NAFAL pohon. Loď se sem může dostat jen na raketový pohon, což by jí trvalo nejméně osm dní. Proč?“

Napřed pevně utáhl provaz a zasukoval ho a teprve potom odpovídal. „Zvažoval jsem, jestli by nebylo rozumné požádat o pomoc z vašeho světa, když moje se zdá neúčinná. V Turufu je rádiový maják.“

„Jak silný?“

„Moc ne. Nejbližší velký vysílač by byl v Kuhumey, což je odsud přes šest set kilometrů na jih.“

„Kuhumey je velké město, ne?“

„Čtvrt miliónu duší.“

„To bychom se k tomu vysílači museli nějak probojovat; a po-

tom se přinejmenším osem dní skrývat, protože Sarf by byl v pohotovosti ... To nemáme valnou naději.“

Přikývl. Vytáhl jsem ze stanu poslední balíček kadikových klíčků, našel pro něj na saních vhodné místo a dodal: „Kdybych zavolał loď tehdy v Mishnory – tu noc, co jste mi řekl, abych – tu noc, kdy mě zatklí ... Jenže Obsle měl můj ansibl; a má ho pořád, jak předpokládám.“

„Může ho použít?“

„To ne. Ani nechtě, při nějaké neopatrné manipulaci. Nastavení souřadnic je mimořádně složitě. Ale mrzí mě, že jsem ho nepoužil já.“

„Mne zase mrzí, že jsem nepoznal, že hra skončila tehdy, ten den,“ řekl a usmál se. Nebyl z těch, kdo litují svých činů.

„Vy jste to myslím poznal, ale já jsem vám nevěřil.“

Když jsme sáně naložili, trval na tom, že zbytek dne nebudeme dělat nic, jen nabírat energii. Ležel ve stanu a psal si rychle do svého notýsku drobným stojatým spojovaným písmem, jak je v Karhíde zvykem, záznam, který tvoří předcházející kapitolu. Minulý měsíc se mu nedařilo psát deník pravidelně a to ho znepokojovalo; měl snahu si ho vést systematicky. Podle mého mínění ty zápisy pociťoval jako závazek vůči své rodině, nebo s ní tímto způsobem jakoby udržoval spojení. To jsem se však dozvěděl až později, v té době jsem nevěděl, co píše, a posedával jsem, voskoval lyže nebo nedělal nic. Pískal jsem si jakousi taneční melodii, ale v půli jsem se zarazil. Měli jsme jen jeden stan, a jestliže jsme ho měli nějakou dobu sdílet, aniž jsme si ležli na nervy, chtělo to beze sporu jistou dávku sebekázně, dobrého vychování ... Estraven zvedl hlavu a podíval se na mě, když jsem pískal, to je pravda, ale nijak podrážděně. Vypadal přitom spíše zasněně a řekl: „Škoda že jsem o vaši loď nevěděl loni... Proč vás k nám poslali samotného?“

„První vyslanec vždycky letí sám, na kteroukoli planetu. Jeden cizinec je něco jako kuriozita, dva už jsou invaze.“

„To si ale u vás moc neceníte života toho prvního vyslance.“

„To není pravda. Ekumen si cení vysoko každého života. A z toho vyplývá, že je lepší vystavit nebezpečí jeden život než dva nebo dvacet. Kromě toho, víte, ono posílat lidi na takové dlouhé lety je také hodně drahé a časově náročné. A já jsem o tu práci upřímně řečeno požádal.“

„Odvážnému všechna čest,“ bylo zjevně přisloví, protože k němu ještě mírným hlasem dodal: „Až dojdeme do Karhíde, nebudeme vědět, co s tou ctí...“

Přistihl jsem se, že mu věřím, že opravdu do Karhíde dojdeme, že zdoláme třináct set kilometrů hor, strží, rozsedlin, sópek, ledovců, ledových příkrovů, zamrzlých močálů a zamrzlého zálivu, to všechno pusté, opuštěné, bez možnosti úkrytu, v zimních bouřích uprostřed doby ledové. Seděl a psal deník se stejnou zatvrdzelou důkladností a vytrvalostí, jakou jsem pozoroval u pomateného krále, když na lešení nahazoval maltu, a řekl: „Až dojdeme do Karhíde...“

Jeho až nebylo jen tak nějaké časově nevyomezené přání. Měl v úmyslu být v Karhíde nejpozději čtvrtý den čtvrtého měsíce zimy, v Arhad Anner. Na cestu jsme se měli vydat následující den, třináctý den prvního měsíce, Tormenbod Them. Naše zásoby potravin, ať počítal, jak chtěl, nevyjdou na více než tři gethenské měsíce, 78 dní; takže abychom byli v Karhíde v Arhad Anner, musíme denně ujit dvacet kilometrů, sedmdesát dní za sebou. Toto všechno jsme už domluvili. Nic dalšího na práci, jen se pořádně vyspat.

Za úsvitu jsme vyšli, na sněžnicích, lehce sněžilo, bylo bezvětří. Na kopcích ležel *bessa*, lehounký prašan, kterému myslím Terrané říkají „divoký“ sníh. Sáně byly vrchovatě naložené; Estraven hádal, že budeme muset utáhnout celkem asi 150 kilogramů. V tom měkkém sněhu se sáně přece jen táhly těžko, i když byly snadno ovladatelné jako chytře zkonstruovaná loďka; skluznice byly přímo záračné, vrstva polymeru na nich snižovala odpor na minimum, což ovšem nebylo k ničemu, když sáně jako celek uvízly v závějí. Na takovém povrchu a v takovém terénu – nahoru a dolů svahy a roklemi – se nám osvědčilo, když byl jeden zapřažený vpředu a táhl a druhý vzadu tlačil. Celý den poletoval sníh. Dvakrát jsme zastavili, abychom něco zakousli. Kopce všude kolem a v nich brobové ticho. Pokračovali jsme dál a najednou padl soumrak. Zastavili jsme v údolí, které nápadně připomínalo to, které jsme ráno opustili, úzké údolíčko mezi bílými hrby kopců. Byl jsem tak unavený, že jsem sotva pleť nohama, přesto jsem nemohl uvěřit, že den končí. Sáhometr ukazoval, že jsme urazili skoro dvacet pět kilometrů.

Jestliže se nám takto dařilo s plně naloženými sáněmi, v prašanu,

v divoké krajině, kde jsme zdolávali doslova hory a doly, pak nahore, na ledu, by to mohlo jít ještě lépe, podklad bude tvrdý, povrch rovný a nákladu čím dál méně. Předtím jsem Estravenovi důvěřoval spíše silou vůle než spontánně; teď jsem mu věřil bezvýhradně. Budeme v Karhide za sedmdesát dnů.

„Vy jste už takto někdy cestoval?“ zeptal jsem se.

„Se saněmi? Častokrát.“

„Na dlouhé vzdálenosti?“

„Kdysi na podzim, to už je hodně roků, jsem ušel po Kermském ledu pár set kilometrů.“

Spodní výběžek Kermu, nejjižnější hornatý poloostrov karhidského polokontinentu, je, stejně jako sever, pokrytý ledovcem. Obyvatelstvo na Velkém kontinentu gethenském žije na pruhu země mezi dvěma bílými stěnami. Bylo vypočítáno, že kdyby sluneční záření kleslo o dalších osm procent, ty bílé stěny by se spojily; žádní lidé, žádná země, jen led.

„Proč?“

„Zvědavost, dobrodružství.“ Zasáhl a pousmál se. „Zvýšení komplexnosti a intenzity inteligentního života“ citoval jeden z mých ekumenických výroků.

„Á, vy jste vlastně vědomě rozšiřoval vývojovou tendenci, která je podstatou bytí; jedním jejím projevem je zkoumání.“ Oba jsme byli se sebou spokojeni, seděli jsme ve vyhřátém stanu, popíjeli horký čaj a čekali, až se uvaří kaše z kadikových klíčků.

„Přesně tak,“ souhlasil. „Bylo nás šest. Všichni mladí. Můj bratr a já z Estre, čtyři naši přátelé ze Stoku. Podnikli jsme tu cestu jen tak, neměla žádný jasný cíl. Chtěli jsme spatřit Teremander, horu, která se tam dole tyčí z ledu. Málokdo ji kdy viděl z pevniny.“

Kaše byla hotová, jiná než ta hustá otrubová na pulefenské farmě; chutí připomínala terranské pečené kaštiny a báječně hrála v ústech. Po těle se mi rozlilo teplo a dobrácky jsem prohlásil: „Nejlepší jídlo na Gethenu jsem pokaždé jedl ve vaší společnosti, Estravene.“

„Kromě toho banketu v Mishnory.“

„To máte pravdu... Vy nemůžete přijít Orgoreynu na chuť, že?“

„Hrozně málo Orgoťanů umí vařit. Nechuť k Orgoreynu? Ne, proč? Jak může člověk nějakou zemi nenávidět a nějakou milovat? Tibe o tom sice mluví, ale mně uniká podstata. Já znám lidi, znám

města, farmy, hory, řeky a skály, vím, jak se v podzimní podvečer slunce zhoupne za oranžistě v horách; jaký má ale smysl tomu všemu stanovovat hranici, pojmenovávat to a přestávat to milovat tam, kde přestává to pojmenování platit? Co znamená milovat svou zem? Znamená to nenávidět svou nezem? Pak to není v pořádku. Znamená to milovat svou zem, protože je člověk její součástí? Pak je to v pořádku, ale nesmí se z toho dělat ctnost nebo profese ...

Jelikož miluji život, miluji kopce v panství Estre, ale tato láska není omezena hraniční čarou nenávisli. A dál už, doufám, nevím.“

„Nevím“ v handdarském slova smyslu: ignoruji abstrakci, pevně se držím konkrétního. V tomto postoji bylo cosi zženštilého, odmítnutí abstraktního, ideálního, podřízenost danému, což se mi nelíbilo.

On však ještě dodal, velmi zásadově: „Člověk, který se nepostaví proti špatné vládě, je blázen. A kdyby na zemi existovalo něco jako dobrá vláda, bylo by potěšením jí sloužit.“

V tom jsme si rozuměli. „O takovém potěšení něco vím,“ odpověděl jsem mu.

„Myslel jsem si to.“

Horkou vodou jsem vypláchl misky a obsah jsem vylil ven ze stanu. Venku byla neproniknutelná tma; jen v matném oválu světla pronikajícího ven samoutěšňovacím otvorem bylo vidět, že jemně sněží. Znovu jsme se potom uzavřeli do suchého tepla stanu a roztažili spací pytle. Řekl něco jako: „Podejte mi ty misky, pane Aii“ nebo nějakou takovou poznámku a já jsem se zeptal: „Budete mi říkat ‚pane‘ celou cestu přes Gobrinský led?“

Zvedl hlavu a rozesmál se. „Já nevím, jak vás mám oslovovat.“

„Jmenuji se Genly Ai.“

„Já vím. A vy zase užíváte moje zemějméno.“

„Já taky nevím, jak vám říkat.“

„Harth.“

„A já jsem tedy Ai. – Kdo užívá první jména?“

„Krboví bratři nebo přátelé,“ řekl a v tu chvíli byl daleko, mimo dosah, půl metru ode mne, ve stanu dva a půl metru širokém. Žádná odpověď. Co je arogantnější než upřímnost? Zachvěl jsem se zimou a zavrtal se do kožešinového spacího pytle. „Dobrou noc, Aii,“ řekl cizinec a druhý cizinec se ozval: „Dobrou noc, Harthe.“

Přítel. Co je přítel ve světě, kde kterýkoli přítel se v nové fázi

měsíce může stát milencem? Já, uzamčen ve své mužskosti, ovšem ne: žádný přítel Therema Hartha ani nikoho jiného z jeho rasy. Ani muž, ani žena, nic z toho a obojí, cyklické, lunární, proměňující se pod dotekem ruky, podvržené děti v lidské kolébce, nebyly z mého masa a kostí, žádní přátelé, žádná láska mezi námi.

Spali jsme. Jednou jsem se probudil a slyšel jsem lehounký, ale hustý fukot sněhu o stan.

Estraven byl vzhůru brzy a chystal snídaní. Vypadalo to na jasný den. Naložili jsme věci na sáně, a když slunce ozlatilo vršky keřů lemujících údolí, byli jsme už na cestě, Estraven zapřažený vpředu a já jsem tlačil a kormidloval na zádi. Sníh začal na povrchu tvrdnout; z kopců jsme došlo uháněli jako psi spřežení. Ten den jsme obcházeli les, který lemuje pulefenskou farmu, a potom jsme do lesa zakrslých, natěsnaných, pokroucených, ledem obalených thortů vstoupili. Neodvážili jsme se jít na sever po hlavní silnici, ale použili jsme vyježděných kolejí, které zůstaly po svážení kmenů; ty nám vždycky na chvíli udaly směr, a protože z lesa opravdu odstraňovali vývraty a zákrsy, šlo se nám dobře. Když jsme se ocitli v Tarrenpethu, ubylo už strží a strmých hřebců. Sáhometr ten večer ukazoval dvaatřicet kilometrů za den, a přitom jsme nebyli ani tak unavení jako předcházející noc.

Zima na Zimní planetě má v sobě jednu dobrou věc, a sice že ve dne je světlo. Planeta je totiž vzhledem k rovině ekliptiky nakloněna jen o málo stupňů, tak málo, že v zeměpisných šířkách blízko rovníku nejsou patrné rozdíly mezi ročními obdobími. Roční období není zřejmá hemisférickou, ale celé planety, je výsledkem eliptické oběžné dráhy. Na vzdáleném konci oběžné dráhy, kde se planeta blíží k aféliu a zase se od něho vzdaluje a kde dochází ke zpomalení, je taková ztráta slunečního záření, že naruší již tak nestálý charakter počasí, ochladí to, co už je stejně studené, a změni vlhké šedé léto na bílou křutou zimu. Zima je sušší než zbytek roku a mohla by být příjemnější, nebýt toho chladu. Slunce, když ho vůbec zahlédnete, stojí vysoko; neexistuje tady pomalý červánkový přechod světla v tmou jako na polárních svazích na Zemi, kde zima a noc přicházejí ruku v ruce. Gethen má jasnou zimu, drsnou, strašnou, ale jasnou.

Tarrenpethským lesem jsme procházeli tři dny. Třetího dne Estraven zastavil brzy a utábořil jsme se dříve než obyčejně,

abychom nastražili pasti. Chtěl ulovit nějaké pesthry. Patří na Zimní planetě k větším suchozemským živočichům, jsou velké asi jako lišky, vejcorodí býložravci s překrásnou bílou nebo šedou kožešinou. Chtěl je chytit kvůli masu, protože jsou požitavelní. Stěhovali se ve velkých počtech na jih; byli to takoví lehkonozí samotáři, takže jsme cestou viděli jen asi dva nebo tři, ale každá mýtina v thorovém lese byla ohvězdičkováná bezpečtem malých stop mířících na jih. Za necelé dvě hodiny byly pasti plné. Estraven očistil a naporcoval šest ulovených zvířat, část masa pověsil a nechal zmrznout, část ještě ten večer podusil. Gethenové nejsou lovci, protože je tam velmi málo lovné zvěře – nejsou tam žádní opravdoví velcí býložravci, žádní velcí masožravci, snad jen v mořích, kde se to hemží rybami. Rybaři a farmaři. Dopusud jsem nikdy neviděl Gethenové se zkrvavenými rukama.

Estraven hleděl na bílé kožešiny. Řekl: „Člověk by měl za ně na týden o stravu a bydlení postarano a tady to přijde nazmar.“ Podával mi jednu, abych si sáhl. Kožešina byla tak hebká a huňatá, že se nedalo přesně říct, kdy se jí ruka vlastně dotkla. Stejná kožešina byla použita na výrobu našich spacích pytlů, kabátů, lemovala kápce; izolace, které se nic nevyrovnalo a nádherná na pohled. „Vždyť to je hřích, pojídat je,“ namítl jsem.

Estraven si mě přeměřil: „Potřebujeme protein.“ A odhodil stažené kožešiny; v noci se o ně postarají rusy, divoci nejedovatí hadi, jejichž kořisti se stanou i vnitřnosti a kosti a ještě vyližou krev ze sněhu.

Měl pravdu; on měl většinou pravdu. Na pesthry bylo tak pět kila až kilo masa. Ten večer jsem snědl svoji půlku a klidně bych byl spořádal i jeho. Druhý den ráno, když jsme vyrazili do hor, poháněl jsem sáně dvojnásobnou silou než předtím.

Ten den jsme stoupali. Blahodárný sníh a krozet – bezvětrí, -6 až -17°C, které nás provázely Tarrenpethem a mimo dosah možného pronásledování, se teď proměnily v teploty nad bodem mrazu a v déšť. Už jsem začal chápat, proč si Gethenové stěžují, když v zimě teplota vystoupí, a radují se, když klesne. Ve městě způsobí déšť nepřijemnosti; lidem na cestách katastrofu. Celé dopoledne jsme se mořili se saněmi do svahů Sembensyenu a brodili se hlubokou, studenou kaší namoklého sněhu. Na strmých svazích bylo do odpoledne skoro po sněhu. Proudly deště, kilometry bláta a hlíny.

Přikryli jsme skluznice, nasadili na sáně kola a táhli dál vzhůru. Byla to strašná mrcha, ten vozík na kolečkách, pořád někde zbstával trčet, pořád se převracel. Tma nás přepadla, než jsme našli nějaký úkryt ve skále nebo v jeskyni, kde bychom postavili stan, a tak přes všechnu opatrnost nám věci namokly. Estraven kdysi prohlásil, že v takovém stanu, jako je náš, nám bude příjemně za každého počasí, pokud si udržíme v suchu všechno vevnitř. „Jakmile si nemůžeš usušit spací pytle, ztraťš v noci příliš mnoho tělesného tepla a nevyděláš se dobře. A s našim nízkým přídělem potravin si to nemůžeme dovolit. Na slunce, které by nám věci vysušilo, spoléhat nemůžeme, takže nesmíme dopustit, aby nám navlhly.“ Poslechl jsem a přísně jsem se držel zásady nepřipustit sníh a vlhkost do stanu; jediná vlhkost, které se nedalo vyhnout a která se musela odpařit, pocházela z vaření, našich plíc a pórů. Tu noc však bylo všechno promočené, ještě než jsme postavili stan. Krčili jsme se u ohříváče, stoupala z nás pára, a zanedlouho jsme už měli připravenou horkou hustou polévku z peřiny, tak dobrou, že to byla náplast na všechno ostatní. Sámometr jako by ignoroval naši celodenní usilovnou dřinu do kopce, ukázal, že máme za sebou jenom patnáct kilometrů.

„Poprvé, co jsme nesplnili naše denní penzum,“ poznamenal jsem.

Estraven přikývl a šikovně rozlomil stehenní kost, aby se dostal k morku. Už předtím si vysvlekl mokré svršky a seděl v košili a kalhotách pod kolena, bosý, s rozhaleným límcem. Mně bylo pořád ještě příliš zima na to, abych sundal kabát a hieb a boty. A on tam seděl, rozlamoval morkové kosti, elegantní, houževnatý, vytrvalý, uhlazená kožešinka jeho vlasů nepropouštěla vodu, takže po ní sjížděla jako po peří piáku: trošku mu kapala na ramena, přimínalo to okap na domě, ale on si toho vůbec nevšímal. V žádném případě se nenechal dneškem odradit. Patřil sem.

Po prvním přídělu masa mě postihly střevní křeče a v noci se ještě vystupňovaly. Převaloval jsem se v té mokré tmě a vnímal bubnování deště.

Při snídani řekl: „Měls špatnou noc.“

„Jak to víš?“ Spal totiž tak tvrdě, že se skoro ani nepohnul, ani když jsem vylézal ze stanu.

Zase se na mě tak podíval: „Co je?“

„Průjem.“

Zarazil se a vztekle usoudil: „To bude to maso.“

„Taky bych řekl.“

„Moje chyba. Měl jsem –“

„To je dobré.“

„Můžeš jít?“

„Ano.“

Pršelo v jednom kuse. Západní vítr od moře udržoval teplotu kolem nuly, i tady, ve výšce nějakého tisíce metrů. Sedou mlhou a dešťovou clonou jsme ani na okamžik neviděli dál než půl kilometru před sebe. Ani jsem se nenamáhal dívat nahoru, jaké svahy se tyčí nad námi: stejně nebylo vidět nic než proudy deště. Šli jsme podle kompasu, pokud možno na sever, pokud to úhel svahu a jeho natočení dovolovaly.

Tyto horské stráně na severu pokrýval v minulosti ledovec, který je při pohybu sem a tam postupně vymílal. V žulových svazích byly rýhy, dlouhé a rovné, jakoby vydlabané dutým dlátem. V nich jsme chvílemi táhli sáně jako po silnici.

Táhl jsem, jak nejlépe jsem uměl: zapřel jsem se do popruhů a pořádně mě to rozehrálo. Když jsme v poledne zastavili, abychom něco pojedli, bylo mi zle a zima a nemohl jsem do sebe nic vpravit. Šli jsme dál, pořád do kopce. Pršelo a přšlo a přšlo. Asi v půli odpoledne Estraven zastavil pod převisem černé skály. Než jsem se vysoukal z popruhů, měl skoro postavený stan. Nařídil mi, abych si vlezl dovnitř a lehl si.

„Nic mi není,“ namítal jsem.

„Ale je,“ nedal se, „jen jdi.“

Poslechl jsem, ale jeho tón mi vadil. Když vešel do stanu se vším potřebným k přípravě jídla, posadil jsem se, protože byla řada na mně. Stejně rozkazovačně mě okřikl, abych v klidu ležel.

„Nemusíš mě komandovat,“ ozval jsem se.

„Promiň,“ řekl neoblomně, otočený zády ke mně.

„Nic mi není a ty to víš.“

„Ne, nevím. Když to nechceš říct na rovinu, musím se řídit tím, jak vypadáš. Nenabrals sílu a cesta byla náročná. Nevím, kolik sneš.“

„Řeknu ti, až nebudu moct.“

Jeho blahosklonnost mi šla na nervy. Byl o hlavu menší než já,

postavu měl spíše ženskou než mužskou, spíše tuk než svaly; když jsme táhli spolu, musel jsem zkracovat krok a přizpůsobovat se jeho, musel jsem se krotit, abych netáhl energičtěji než on: hřebec zapřažený s mezkem.

„Takže ty už nejsi nemocný?“

„Ne. Jsem samozřejmě unavený, ale to ty také.“

„Ano, opravdu.“ přitakal. „Ale měl jsem o tebe starost. Máme před sebou ještě dlouhou cestu.“

Ten blahosklonný tón nebyl úmyslný. Považoval mě za nemocného a nemocným lze přikazovat. Byl upřímný a stejnou upřímnost očekával i ode mne, jenže já jsem jí zřejmě nebyl schopen. U něho totiž nepřipadala v úvahu taková kritéria jako mužnost nebo statečnost, která by mohla ovlivnit jeho pýchu.

Na druhé straně, jestliže on mohl přimhouřit oči nad všemi kritérii shifgrethoru, což, jak jsem si uvědomoval, ve styku se mnou dělal, mohl bych se já možná obejít bez oněch soutěživých prvků ve svém mužském já, jimž on určitě rozuměl stejně málo, jako jsem já rozuměl shifgrethoru ...

„Kolik jsme dnes ušli?“

Porozhlédl se, mírně se pousmál. „Deset kilometrů.“

Příští den jsme urazili jedenáct kilometrů, další devatenáct a dalšího dne jsme pak vyšli z deště a mraků a z krajín lidí. To bylo devátého dne našeho putování. Octli jsme se asi patnáct set až dva tisíce metrů nad mořem, na náhorní plošinu, která skýtala bezpočet důkazů o nedávných horotvorných procesech a vulkanické činnosti; byli jsme v Ohňových vrších, které jsou součástí pohoří Sembensyen. Plošina se postupně zužovala v údolí a údolí v soutěsku mezi dvěma hřebeny. Když jsme se přiblížili na konec soutěsky, dešťové mraky byly potřhané a prořídly. Studený severní vítr je pak rozehnal úplně, a odkryl nám tím štíty vpravo i vlevo, čedič a sníh; slunce, které najednou rozzářilo oblohu, dalo vyniknout té strakatě a směsici černé a bílé. Obří poryv větru nám odkryl pohled dopředu, klikatá údolí, stovky metrů pod námi, plná ledu a balvanů. Napříč údolím se tyčila velká stěna, stěna z ledu, a když jsme ji očima přejížděli vzhůru až na její okraj, uviděli jsme konečně onen led, Gobirský ledovec, oslňující bělobu, bělobu bez konce, sahající až k nejsevernějšímu severu, až z toho oči přecházely. Tu a tam vystupovaly z údolí plných sutě a z útesů a různých ohybů a ma-

stvního okraje ledovcového pole černé skalní hřbety; jeden takový obrovský se vypínal do výšky štítů, které tvořily bránu na plošinu, na které jsme stáli, a z jeho boční stěny neúprosně stoupal víc než kilometrův oblak kouře. A v dálce bylo vidět další: štíty, vrcholky, černé škvárové kužely na ledovci. Kouř se valil z ohnivých chřtánů, které se otevíraly z ledu.

Estraven stál vedle mě zapřažený do saní a zíral na tu úchvatnou a nevýslovnou bezútěšnost. „Jsem rád, že jsem se dožil této chvíle,“ řekl.

Já jsem měl stejný pocit. Je dobré, když má člověk nějaký cíl cesty, ale nakonec stejně záleží více na cestě samotné.

Tady na severních svazích nepršelo. Sněhová pole se táhla dolů soutěskou do údolí s morénami. Sbalili jsme kolečka, sundali kryt ze skluznic, nasadili si lyže a spustili se dolů, na sever, vpřed, do té mkleňlivé nekonečnosti ohně a ledu, které obrovskými černými a bílými písmeny přes celý kontinent hlásaly SMRT, SMRT. Saně byly jako peříčko a my jsme se smáli radostí.

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ

Mezi Drumnerem a Dremegolem

Odyrny Thern. Ai se ozývá ze svého spacího pytle: „Harthe, co to vlastně spisuješ?“

„Záznam z cesty.“

Zasmějí se tomu. „Taky bych měl mít denní záznamy, pro ekumenický archiv. Ale bez diktafonu bych se k tomu nedokázal přinutit.“

Vysvětlují, že moje poznámky mají posloužit mým blízkým v Estre. Ti že je podle vlastního uvážení zahrnou do Letopisť panství; přivedlo mě to ke vzpomínkám na můj krb a na syna, ale snažím se je zapudit, a tak se ptám: „Tvůj rodič – vlastně rodiče – jsou naživu?“

„Už ne,“ odpovídá Ai. „Zemřeli před sedmdesáti lety.“

To mě zmátló. Aiovi nebylo ani třicet. „Vaše roky jsou jinak dlouhé než naše?“

„To ne. Aha! Víš, co ti vrtá hlavou. Já jsem totiž přeskočil čas. Dvacet roků ze Země na Hain-Davenant, asi padesát na Ellul, sedmnáct z Ellulu sem. Mimo Zemi žiji jenom sedm let, ale narodil jsem se tam před sto dvaceti roky.“

Kdysi dávno v Erhenrangu už mi vysvětloval, jak se čas zkracuje uvnitř lodí, které se pohybují skoro tak rychle jako světlo mezi hvězdami, ale nějak jsem si ten údaj nespojil s délkou lidského života ani s životy, které na své planetě nechává za sebou. Zatímco on prožil v jedné z těch nepředstavitelných lodí, létajících od jedné planety ke druhé, několik hodin, jeho blízcí, které opustil, zestárlí a zemřeli a jejich děti zestárlý ... Uzavřel jsem to slovy: „Myslel jsem si, že v exilu jsem já.“

„Ty kvůli mně, já kvůli tobě,“ řekl a do brobového ticha kolem nás zase zazněl jeho krátký a veselý smích. Tyto tři dny, co jsme vyšli ze soutěsky, to byla opravdu dřina a výsledek chabý; ale Ai už aspoň není skleslý, zároveň si však nedělá falešné naděje; a má se

mnou větší trpělivost. Možná už se z jeho těla vyloučily všechny ty medikamenty. Možná jsme se naučili táhnout za jeden provaz.

Celý dnešní den jsme sestupovali dolů z dědičového výběžku, na který jsme celý včerejšek šplhali. Z údolí se tato cesta zdála schůdná, ale jak jsme se dostávali výš a výš, přibývalo tam suti a kluzkého terénu, stoupání bylo čím dál příkřejší, až jsme pochopili, že ten výběžek nejsme schopni slézt ani bez saní. Dnes večer jsme zpět na jeho úpatí, na moréně, v údolí kamení. Nic tu neroste. Haldy drobných kamínků, celé pole balvanů, jíl, bahno. V průběhu předšlých padesáti, možná sta let se z tohoto svahu stáhl ledovcový splaz a zanechal po sobě obnažené kosti planety, žádná živá hmota země, ani travička. Tu a tam fumaroly vyvrhávají těžkou, nažloutlou mlhu, která se válí nízko při zemi. Vzduch páchně po síře. Je -11°, bezvětří, zataženo. Doufám, že nás nezastihne sníh, než překonáme ten zlověstně vyhlížející úsek mezi místem, kde právě jsme, a splazem, který jsme viděli několik kilometrů západně od horského hřebenu. Vypadá jako široká ledová řeka stékající dolů z plošiny mezi dvěma horami, sopkami, zahalenými v páře a kouři. Jestli se nám podaří se na ni dostat z úbočí bližší sopky, mohla by nám posloužit jako cesta nahoru na ledovou plošinu. Na východ od nás stéká do zamrzlého jezera menší ledovec, ale ten je křivolaký a až odsud jsou v něm vidět průrvy; to nemáme šanci, s našim vybavením. Dohodli jsme se, že se pokusíme o ten ledovec mezi sopkami, i když cestou k němu směrem na západ ztratíme podle našeho rozpočtu přinejmenším dva dny, jeden cestou na západ a druhý, až se budeme vracet do původního směru.

Opposite Thern. Sněží nesserem*). V tomto počasí se nedá nic podnikat. Prospali jsme celý den. Jsme na cestě už skoro poloměsíc; spánek nám přijde vhod.

Ottormenhod Thern. Sněží nesserem. Jsme vyspali. Ai mě naučil terranskou hru, která se hraje s kamínky na čtvercích a jmenuje se *go*. Vynikající náročná hra. Jak poznamenal, kamínků na hraní *go* tady máme habaděj.

Zimu snáší celkem statečně, a kdyby stačila odvaha, odolával by jí jako sněžný červ. Je to zvláštní vidět ho zachumlaného v hiebu a kabátě s kapucí, když je kolem -17°; ale když táhneme sáně a vy-

*) *nesserem* = jemné sněžení při prudkém větru

svítne slunko a není moc ostrý vítr, vysvléká za chvíličku kabát a potí se jako my. Co se týká vytápění stanu, musíme to řešit kompromisem. On by chtěl horko, já chladno, a pohodlí jednoho znamená zápal plic druhého. Nastavujeme střední polohu, on se třepe ve spacím pytli, zatímco já se ve svém peču; uvážíme-li ale, z jakých dálek jsme se na čas v tomto stanu sešli, nevedeme si tak špatně.

Getheny Thanern. Je po chumelenici, vyjasnilo se, vítr ustal, teplota po celý den kolem 10° . Táboříme na západní straně bližší sopky, v její dolní části; na mé mapě Orgoreynu nese název Dremegole. Její družka za ledovou řekou se jmenuje Drumner. Mapa je odbytá; na západě například vidíme štít, který na mapě vůbec není vyznačen, a veškeré rozměry neodpovídají skutečnosti. Orgošané, jak je patrné, do svých Ohnivých vrchů moc často nechodí. Uprímně řečeno, není proč, jedině snad pro jejich majestátnost. Dnes jsme ušli osmnáct kilometrů, dřina, skalnatý terén. Ai už spí. Já jsem si poranil šlachy na patě. Noha se mi totiž zaklínila mezi dva balvany a já jsem s ní škubal jako blázen a potom jsem promelhal odpoledne. Přes noc by se měla zahojit. Zítra už bychom se měli dostat na ledovec.

Naše zásoby potravin se povážlivě tenčí, ale je to tím, že zatím konzumujeme objemné věci. Měli jsme pětáctyřicet až padesát kilo běžných potravin, z nichž asi polovinu jsem tehdy ukradl v Turufu; třicet kilogramů z toho je pryč, po patnácti dnech cesty. Začal jsem s půl kilem gichy-michy na den a dva balíky kadikových klíčků, cukr a krabici sušených rybích karbanátků se snažím uchovat pro zpestření na pozdější dobu. Jsem rád, že jsme se zbavili těch těžkých zásob z Turufu. Sáně se táhnou snadněji.

Sordny Thanern. -6° , mrznoucí déšť, vítr sviští korytem ledové řeky jako průvan tunelem. Utáboření půl kilometru od hrany, na rovném pásu firmu. Cesta dolů z Dremegole byla drsná a příkrá, po holé skále a kamenitých polích; hrana ledovce samá průrva, na ledu takové nánosy štěrku a kamení, že jsme zkusili zase sáně na kolečkách. Neujeli jsme tak ani sto metrů a jedno kolo se zaseklo a ohnula se náprava. Vrátili jsme se tedy ke skluznicím. Dnes máme za sebou jen čtyři kilometry, pořád směrem, který nechceme. Vypadá to, že tato ledovcová 'řeka' se stáčí dlouhatánským obloukem na západ nahoru na Gobrínskou plošinu. Tady mezi sopkami

je asi čtyři kilometry široká a nemělo by být těžké pokračovat dál do středu, i když je ledovec zvrásněnější, než jsem počítal, a povrch je zvětřalý.

Sopka Drumner je v činnosti. Déšť, který člověku mrzne na rtech, má příchut' kouře a síry. Celý den bylo na západě i pod dešťovými mraky zlověstné temno. Chvillemi všechno, mraky, ledový déšť, led, vzduch, znachovělo, ale pak se zase pomalu vše vrátilo k šedi. Pod nohama cítíme mírné záchvěvy.

Eskichve rem ir Her vyslovil hypotézu, že sopečná činnost v seвероzápadním Orgoreynu a Souostroví v posledních deseti až dvaceti tisíciletích narůstá, a předvídá konec ledu nebo alespoň jeho ústup a dobu meziledovou. Oxid uhličitý, který se uvolňuje ze sopky, bude časem sloužit jako izolátor, který zadrží dlouhovlnnou tepelnou energii odráženou od země a zároveň propustí přímé sluneční světlo v nezměněném množství. Průměrná teplota na světě, říká, nakonec vzroste o nějakých třicet stupňů, až se ustálí na 22° . Těší mě, že tady nebudu. Ai říká, že s podobnými teoriemi přišli terranští učenci, a vysvětluje jimi zatím neúplný ústup jejích posledních doby ledové. Všechny tyto teorie zůstávají z velké části nevyvratitelné i neprokazatelné; nikdo neví jistě, proč se led objevuje a mizí. Sníh nevědomosti zůstává neprošlápan.

Ve tmě nad Drumnerem matně hoří rozsáhlý ohnivý plát.

Eps Thanern. Sáníometr dnes ukazuje šestadvacet kilometrů, ale vzdušnou čarou nejme od včerejšího tábora víc než třináct. Pořád jsme v ledovém průsmyku mezi těmi dvěma sopkami. Drumner sopčí. Když vítr rozežene mraky popela a kouř a bílé páry, které sopka chrlí a které nad ní víří, je vidět červený plamenů, jak se plazí dolů po černých úbočích. Bez přestání, v jednom kuse, se vzduchem rozléhá syčení a hukot, zvuk tak silný a tak táhlý, že když člověk zastaví, aby se zaposlouchal, už ho ani nevnímá; a přesto do vás vniká všemi póry. Ledovec se nepřetržitě otřásá, praská a třští, chvěje se nám pod nohama. Jestli chumelenice vytvořila nějaké sněhové můstky přes jednotlivé praskliny, není po nich ani památky, rachot a pohyb ledu a země pod ledem je všechny setřáslý a shodily. Tápeme, hledáme konec díry v ledu, díry, která by klidně pozřela celé sáně, a hned je tu další a zase pátráme, kde končí, snažíme se jít na sever, ale pořád nás to zavádí na západ nebo na

východ. Ze solidarity s Drumnerem nad námi rachotí i Dremegole a vypouští smrdutý kouř.

Ai měl dnes ráno na obličejí vážné omrzliny; náhodou jsem se na něho podíval a viděl jsem, že má nos, uši a bradu úplně šedavé. Masírováním oživeno, následky žádné, ale musíme být opatrnější. Vítr, který sviští proti nám, je doopravdy vražedný; a není před ním úniku.

Budeme rádi, až bude tato rozpraskaná a zvrásněná ledová paže mezi dvěma hřímajícími příšerami za námi. Hory by mělo být vidět, ne slyšet.

Arhad Thanern. Sníh sove, -6 až -9°. Dnes jsme urazili třicet kilometrů, asi osm smysluplných, okraj Gobrinu se viditelně přiblížil, na severu, nad námi. Teď vidíme, že ledová řeka je široká několik kilometrů: Ta paže mezi Drumnerem a Dremegolem je vlastně jen jeden prst a my jsme právě na hřbetě ruky. Pohled z tohoto tábořiště zpět – splaz, členitý, rozpraskaný, potrhaný, dva štíty chrličí černý kouř, které ho ohraničují a zptůsobují jeho chvění. Pohled vpřed – splaz se rozšiřuje, zvedá a pomalu stáčí, ve srovnání s ním jsou tmavé horské hřebeny pouzí trpaslíci, a spojuje se s ledovou stěnou, která se tyčí do výše pod závojem z mraků a kouře a sněhu. Zároveň se sněhem se teď snaží k zemi i popel a žhavé uhlíky a na ledu nebo uvnitř v něm je vrstva vychladlé lávy: povrch dobrý pro chůzi, ale drsný pro sáně, a skluznice už potřebují nařít. Dvakrát nebo třikrát zasáhnou sopečné projektily led těsně u nás. Při dopadu hlasitě zasyčí a vypálí si důlek v ledu. Uhlíky padající se sněhem fukají o zem. Bouřlivý chaos světa, který je v procesu vzniku, a v něm se my dva sotva znatelně suneme na sever.

Budíž tedy pochváleno nedokončené stvoření!

Netherhad Thanern. Od rána bez sněžení; zataženo, vítr, asi -9°. Obrovský mnohočetný ledovec, na kterém teď jsme, se vlevá do údolí ze z ápadu a my jsme na jeho východním okraji. Dremegole a Drumner už zůstali trošku za námi, i když ostrý hřeben Dremegolu se stále vypíná východně od nás, téměř v úrovni očí. Dověkli a doploužili jsme se do bodu, kde si musíme vybrat, jestli opsat velký oblouk po ledovci stáječícím se na západ, a tak se postupně dostat nahoru na ledovou plošinu, nebo vylézt po ledových útesech něco přes kilometr na sever od dnešního stanoviště, a tím si ušetřit třicet až padesát kilometrů, ovšem za cenu nebezpečí.

Ai dává přednost nebezpečí.

Je na něm něco křehkého. Všechno je na něm nechráněné, vystavené vnějším vlivům, zranitelné, i jeho pohlavní orgán, který nemůže vsunout dovnitř; ale je silný, neuvěřitelně silný. Nejsem si jistý, jestli by vydržel táhnout sáně déle než já, ale táhne je větší silou a rychleji než já – dvakrát větší silou. U nějaké překážky je klidně vpředu nebo vzadu nadzdvihne. Kdybych nebyl v dothe, asi bych takovou váhu nezvedl a neunesl. Na doplnění křehkosti a síly má povahu, která snadno podléhá zoufalství a je vzdorovitá: jeho odvažba je prudká a netrpělivá. Ta pomalá, tvrdá, mravenčí práce, kterou v posledních dnech vykonáváme, ho ničí tělesně a odčerpává jeho vůli, takže kdyby byl našinec, považoval bych ho za zbabělce, ale to v žádném případě není; je odvážný, odvažný bez zaváhání, něco podobného jsem nikdy nezažil. Je ochotný bez zaváhání dát v sázku život, podstoupit ten krutý zbrklý test na strmé stěně.

„Oheň a strach, dobří sluhové, špatní páni.“ Jemu strach slouží. To já bych si ze strachu raději zašel kus cesty. On má odvažbu a rozum. Jaký má smysl na cestě, jakou podnikáme, hledat bezpečnou trasu? Jsou nesmyslné trasy, kterými bych se nevydal, ale žádná není bezpečná.

Streth Thanern. Štěstí nám nepřeje. Ani za nic jsme sáně nedostali nahoru, ačkoli jsme se o to pokoušeli celý týden.

Metelice, sníh sove dohromady s popelem. Celý den byla tma, protože vítr se zase přihnul od západu, na nás přivál mračno kouře z Drumneru. Tady nahore jsou ořesy ledu menší, ale právě když jsme se pracně šplhali na jednu mírnou stěnu, ořesy zesílily; sáně, třebaže jsme je měli zajištěné, se rozjely a stáhly mě s žuchnutím nějaké dva metry doltů, ale Ai držel pevně a díky jeho síle jsme se nemuseli vracet až doltů na úpatí stěny, dobrých šest i více metrů. Jestli si při těchto krkolomných kouscích jeden z nás zlomí nohu nebo rameno, tak je to pravděpodobně konec nás obou; v tom právě je nebezpečí, dost hrozná, když se nad tím člověk pořádně zamyslí. Ledovcové údolí za námi je bílé od páry: láva dosáhla na led. Zpátky tedy jistojistě nemůžeme. Zítra se pokusíme o výstup dále na západ.

Beren Thanern. Štěstí nám nepřeje. Musíme dál na západ. Celý den tma jako při pozdním soumraku. Pílice mám rozedrané, ne od zimy (teplota zůstává díky západnímu větru na nějakých -17,

i v noci), ale od toho, jak vdechujeme popel a kouř. Druhý den marného úsilí, škrábání se a klopytání přes ledové bloky a po stěnách z ledu, kde nám v postupu brání kolmé srázy a převisy, a dalších a dalších pokusů a neúspěchů byl Ai vyčerpaný a zuřil. Vypadal, že se co nevidět rozbrečí, ale ovládl se. Myslím, že považuje pláč za něco špatného nebo ostudného. I tehdy, když byl v prvních dnech našeho pochodu nemocný a slabý, se ode mne odvracel, když brečel. Důvody osobní, rasové, společenské, sexuální – co já vím, proč Ai nesmí plakat? Paradoxem je, že jeho jméno je vlastně výkřik bolesti. Kvůli tomu jménu jsem ho vlastně prvně vyhledal v Erhenrangu, zdá se to už strašně dávno; někdo tehdy mluvil o 'cizinci' a já jsem se zeptal, jak se jmenuje, a odpovědí mi byl výkřik bolesti, který se nocí nesl z lidského hrdla. Teď spí. Ruce se mu chvějí a škubou sebou, svalová vyčerpanost. Celý svět kolem nás, led a skála, popel a sníh, oheň a tma, se chvěje a škubou sebou a hučí. Před chvílí jsem vyhlédl ven a viděl zář sopky jako matně červený květ na břichu obrovitých mračen rozprostírajících se nad temnotou.

Orny Thanern. Štěstí nám nepřeje. Dnes je dvacátý druhý den našeho pochodu a od desátého dne jsme vůbec nepostoupili na východ, ve skutečnosti jsme si zašli třicet až čtyřicet kilometrů na západ; od osmnáctého dne jsme nepostoupili vůbec nikam, a když bychom se jen tak váleli, vyšlo by to nastejno. Jestli se vůbec na led doplahočíme, budeme mít ještě dost jídla, abychom ho přešli? Těžko na to nemyslet. Milha a černota způsobená sopečným výbuchem nám brání v rozhledu, nemůžeme si pořádně vybrat cestu. Ai se chce pustit do každého kopce, jakkoli strmého, pokud jsou na něm patrné nějaké terasy. Vadí mu moje opatrnost, je netrpělivý. Musíme si hlídat své nálady. Já budu za den za dva v kemmeru a to se napětí ještě zvětší. Zatím v tom studeném přítími plném popela mlátíme hlavou o ledové stěny. Kdybych sepisoval nový Yomeshský kánon, posílal bych zloděje po smrti sem. Zloděje, kteří v noci v Turufu kradou balíčky s potravinami. Zloděje, kteří okradou člověka o krb a jméno a pošlou ho v hanbě do vyhnanství. Už mi to nemyslí, někdy v budoucnu to budu muset proškrtat, teď jsem příliš unavený, abych to po sobě znovu četl.

Harhahad Thanern. Na Gobrinu. Třidvacátý den cesty. Jsme na Gobrinském ledu. Jakmile jsme se ráno vydali na cestu, uviděli

jsme jen několik set metrů za našim posledním tábořištěm přímou cestu nahoru na led, něco jako silnici, vyhloubenou ledovcem a sutí a nyní zpevněnou popelem, která se vinula nahoru mezi stěnami z ledu. Vyšli jsme vzhůru, jako bychom se procházeli po nábřeží Sess. Jsme na ledu. Znovu míříme na východ, domů.

Aiova upřímná radost z našeho úspěchu mě nakazila. Střízivě posouzeno, nejsme na tom tady nahoře o nic lépe než dříve. Jsme na okraji plošiny. Průrvy – některé tak široké, že by pozřely vesnice, ne dům po domě, ale celou najednou – směřují dovnitř, na sever, do nedohledna. Většina z nich nám kříží cestu, takže musíme také na sever, ne na východ. Povrch je špatný. Kormidlujeme se sáními mezi ohromnými kusy ledu, obřimi úlomky vytlačenými na povrch, když se velká tvárná ledová deska rozpínala a v cestě jí stály Ohňové vrchy. Polámané ledové útvary, které nesmírné tlaky vyvrhly na povrch, připomínající převrácené věže, beznohé obry, praky. Na začátku je led jeden a půl kilometru silný, tady se zvedá a je ještě silnější, snaží se přetéct přes hory a ucpat jim ohnivé chřtány. Několik kilometrů severně se z ledu zvedá nějaký štít, ostrý, úhledný, holý kužel mladé sopky: o tisíce let mladší než ledový příkrov, který se obrušuje a posouvá a je narušený průrvami a na povrch vytlačenými bloky a hranami hřbetů, pod sebou máme asi dvoukilometrovou vrstvu ledu a tu nevidíme.

Když jsme se přes den otočili, viděli jsme za sebou viset kouř z Drumneru; vypadal jako šedohnědé prodloužení ledu. Při zemi vane neustále vítr od severovýchodu, pročištuje vzduch od sazí a zápachu útroby planety, které jsme celé dny dýchali, a tlačí k zemi kouř za námi, který jako nějaké tmavé víčko zakrývá ledovce, nižší kopce, kamenité údolí, zbytek země. Neexistuje nic, hlásá led, kromě ledu. – Ale mladá sopka tam na severu hodlá také promluvit.

Nesněží, ve vyšších polohách slabě zataženo. V podvečer na plošině -20°. Pod nohama směs firnu, nového ledu a starého ledu. Nový led je zrádný, kluzký, modř schovaná pod bílou glazurou. Oba jsme často na zemi. Jednou jsem takto jel čtyři metry po bříše. Ai, zapřažený vpředu, se prohýbal smíchy. Pak se omlouval a vysvětloval mi, že si myslel, že je na Gethenu jediný, kdo kdy sklouzl na ledu.

Dnes dvacet kilometrů; budeme-li se snažit v tomto hrboletém

terénu plněm rozsedlin takové tempo udržet, brzy se vyčerpáme nebo nás potká něco horšího než pouhé sklouznutí po břiše.

Dorůstající měsíc je nízký, je matně červený, jako zaschlá krev; kolem něho je nahnědlý, měňavý kruh.

Gwynny Thanern. Trochu sněží, zvedá se vítr, teplota klesá. Dnes opět dvacet kilometrů, vzdálenost, kterou jsme urazili od našeho prvního tábora, tedy dělá 406 kilometrů. V průměru jsme ušli asi sedmáct kilometrů za den, osmnáct, nepočítáme-li ty dva dny, kdy jsme kvůli fujavici nešli. 120 až 160 kilometrů z těch 406 nevedlo k našemu cíli. Nejsme o moc blíže Karhide, než jsme byli, když jsme vycházeli. Ale máme teď myslím větší šanci tam dojít.

Od té doby, co jsme se vynořili ze sopečné černoty, se už nezaobíráme jen dřinou a starostmi, ale už si zase po jídle ve stanu povídáme. Protože jsem v kemmeru, bylo by pro mě snadnější si Aie nevsímat, ale ve stanu pro dva to těžko jde. Problém je samozřejmě v tom, že on je svým zvláštním způsobem v kemmeru také: je pořád v kemmeru. Musí to být nějaká zvláštní podřadnější žádostivost, rozložená na každý den v roce, touha, která nezná výběr pohlaví, ale je tu; a já jsem tu. Dnes večer jsem si mimořádně uvědomoval jeho tělesnou přítomnost, bylo těžké ji nevnímat, a přitom jsem byl příliš unavený na to, abych to své „uvědomování“ podle našeho učení odvedl do netransu nebo jiným kanálem. Nakonec se mě zeptal, jestli se mě něčím dotkl. Trochu mi to bylo trapné, ale vysvětlil jsem mu svoji zamlklost. Báł jsem se, že se mi bude smát. Konec konců, on není z hlediska pohlavního o nic větší zvláštnost, o nic větší hříčka než já; tady nahoře na ledu jsme oba jedineční, osamocení, já jsem zrovna tak oddělný od mně podobných, od své společnosti a jejích pravidel, jako je on od své. Tady neexistuje svět plný dalších Gethěňanů, kteří by potvrdili a objasnili moji existenci. Konečně jsme si rovni, cizí, osamělí. Ovšemže se usmál. V jeho hlase zněla spíše vřidnost, o které jsem netušil, že v něm vůbec je. Po chvílce se také rozhovořil o izolaci, osamělosti.

„Vaše rasa je na tomto světě strašlivě sama. Žádní jiní savci. Žádné jiné dvojpohlavní druhy. Žádný jiný živočich, který by byl dost inteligentní, aby se dal ochočit. To musí ovlivnit vaše myšlení, table výlučnost. Nemám na mysli vědecké myšlení, ačkoli jste vynikající ve vyslovování hypotéz – je pozoruhodné, že jste došli k nějakému evolučnímu pojetí, když je mezi vámi a nižšími živo-

čichy taková nepřekonatelná propast. Ale filozoficky, citově: být tak zoufale sami, v tak nepřátelském světě, to musí poznamenat celý váš pohled na svět.“

„Yomeshové by řekli, že lidská jedinečnost pochází od Boha.“

„Vládcové Země, ano. Jiné kultury na jiných světech došly ke stejnému závěru. Jsou to většinou kultury dynamických, dravých civilizací, vyznačujících se neúctou k ekologii. Orgoreyn je svým způsobem typickou ukázkou; alespoň působí dojmem, že má tendenci nenechávat věci na pokoji. Co říkají handdarové?“

„V handdaře, no... jak bych to řekl, není žádná teorie, žádné dogma. Možná jsou si méně vědomi té mezery mezi lidmi a zvířaty a více se zabývají podobnostmi a pojitky, protože živí tvorové jsou jen částí velkého komplexu takových spojovacích článků.“ Celý den se mi hlavou honila Tormerova balada, a tak jsem zarecitoval:

„Světlo je levá ruka tmy

a tma je pravá ruka světa.

Dva jsou jeden, život a smrt,

pospolu jak milenci v kemmeru,

jak ruce spojené dohromady,

jak konec a cesta.“

Hlas se mi chvěl, když jsem to odříkával, protože jsem si přitom vzpomněl, že mi tytéž verše napsal ve svém posledním dopise před smrtí můj bratr.

Ai se pohroužil do svých myšlenek a po chvíli řekl: „Vy jste izolovaní a nerozlišení. Zřejmě jste zrovna tak posedlí jednotou jako my dualismem.“

„My jsme také dualisté. Dualita je základem všeho, ne? Pokud existuje nějaké já a někdo druhý.“

„Já a Ty,“ řekl. „Ona to je konec konců daleko širší otázka, než jen otázka pohlaví ...“

„Víš, co mi pověz – jak se liší u vaší rasy to druhé pohlaví od tvého?“

Vypadal vylekaně a ve skutečnosti ho tak polekala moje otázka; kemmer s sebou přináší tyto spontánní projevy. Oba jsme byli celi nesví. „Nikdy jsem o tom nepřemýšlel,“ odpověděl. „Tys vlastně

nikdy neviděl ženu.“ To slovo, které použil, bylo v jeho jazyce, ale já jsem ho znal.

„Viděl jsem ženy na tvých fotkách. Vypadaly jako těhotní Gethsehané, ale s většími prsy. Líší se hodně od tvého pohlaví, co se duševních pochodů týká? Jsou jakoby jiný živočišný druh?“

„Ne. Ano. Ne, jistě že ne, vlastně ani ne. Ale rozdíl je velmi důležitý. Domnívám se, že nejdůležitější věc, ta ze všech nejzávažnější okolnost v lidském životě, je, jestli je narozený člověk pohlaví mužského, nebo ženského. Ve většině společností to předurčuje vylídky člověka do budoucna, oblast, ve které bude podnikat, ná-zory, etiku, chování – skoro všechno. Slovní zásobu. Způsob dorozumívání. Oblečení. I jídlo. Ženy..., ženy zpravidla jedí méně..., je nesmírně těžké rozlišit vrozené rozdíly od získaných. I v těch společnostech, kde mají ženy rovnoprávné postavení s muži, přece jen je na nich, aby rodily a většinou i vychovávaly děti...“

„Rovnoprávnost tedy není všeobecně platné pravidlo? Jsou na tom rozumově hůře?“

„To nevím. Připadá mi, že mezi nimi nebývají často matematicky, hudební skladatelky, vynálezky nebo abstraktní myslitelky. Ale ne že by byly hloupé. Po tělesné stránce jsou méně svalnaté, zato jsou však trochu odolnější než muži. Psychicky –“

Dlouze se zahleděl do rozžhavených kamínek a pak zavrtěl hlavou: „Víš, Harthe, já ti vlastně nemůžu říct, jaké ženy jsou. Nikdy jsem o tom takto abstraktně neuvažoval a – Bože můj! – vždyť já už jsem to v podstatě zapomněl. Já už jsem dva roky tady ... Ty to asi netušíš. Ale v jistém smyslu jsou mi ženy vzdálenější než ty. My dva máme společné pohlaví, jakkoli ...“ Odvrátil se a zasmál se, smutně, nuceně. I já jsem měl smíšené pocity, a tak už jsme to téma dále nerozváděli.

Yrny Thanern. Dnes dvacet devět kilometrů, východo-severovýchod podle kompasu, na lyžích. První hodinu cesty jsme za sebou nechali ty ledové bloky a rozsedliny. Oba jsme dnes táhli, já nejdříve před ním se sondou, ale nebylo jí zapotřebí: na pevném ledu je nějaký ten metr firmu a na něm leží pár centimetrů nového sněhu z poslední chumelenice a ten tvoří solidní povrch. Nebořili jsme se ani my, ani sáně, ty tentokrát klouzaly tak lehce, že bylo těžké uvěřit, že za sebou pořád vlečeme každý asi padesát kilogramů. Během odpoledne jsme se při tahání střídali, protože na tako-

vém báječném sněhu to jeden s přehledem zvládne. Škoda, že ten nejtěžší úsek do kopců a přes skály jsme museli absolvovat plně naložení. Teď jsme čím dál lehčí. Až moc lehci: přistihuji se, že nějak moc často myslím na jídlo. Ai říká, že jíme étericky. Celý den jsme uhaněli jako s větrem o závod po rovné ledové pláni, jednotvárně bílé pod šedomodrou oblohou, neporušené, s výjimkou několika černých nunataků, které jsou teď už kus za námi, a temné čmouhy za nimi – to dýchá Drumner. Jinak nic: slunce za závojem, led.

KAPITOLA SEDMNÁCTÁ

Báje o stvoření Orgoreynu

Tato báje pochází z předhistorických dob; byla zaznamenána v mnoha obměnách. Tato velmi primitivní verze je z předyomeshského písemného dokumentu, který byl nalezen v zapadlých končinách Gobrinu v jeskynní hrobce Isenpeth.

Na počátku nebylo nic, jen led a slunce.

V průběhu let vytvořilo slunce v ledu velkou propast. Po stranách propasti byly velké ledové útvary. Propast neměla dno. Ledové útvary na bocích pomaloučku tály a kapičky vody padaly dolů. Jeden z těch útvarů řekl: „Krvácím.“ Druhý řekl: „Pláču.“ Třetí řekl: „Potím se.“

Ledové útvary vystoupily z propasti a ocitly se na ledové pláni. Ten, který řekl „Krvácím“, sáhl na slunce a z jeho útrob vyrval hrsti výkaltů a z tohoto hnojiva stvořil na zemi hory a údolí. Ten, který řekl „Pláču“, dýchal na led, ten se rozpouštěl, a tak vznikly řeky a moře. Ten, který řekl „Potím se“, sebral půdu a mořskou vodu a z nich stvořil stromy, rostliny, květiny a obilí, živočišstvo a lidi. Rostlinám se dařilo v půdě i v moři, živočiškové se proháněly po zemi a plavali v moři, ale lidé se neprobudili. Bylo jich třicet devět. Spali na ledu a nehýbali se.

Posléze si ty tři ledové útvary dřeply k sobě, přitáhly kolena a nechaly se rozpouštět sluncem. Tály jako mléko a to mléko vtékalo do úst oněm spáčům, až se vzbudili. Člověčí mláďata teď piji tohle mléko, bez něho se neprobudí k životu.

První se probudil Edondurath. Byl tak vysoký, že když se postavil, rozrazil hlavou oblohu, a začal padat sněh. Viděl, že se i ostatní hýbou a probouzejí a dostal z nich strach, a tak jednoho po druhém zabil pěstí. Třicet šest jich zabil. Ale jeden, předposlední, utekl. Jmenoval se Haharath. Běžel dlouho přes ledovou pláň a pak i mimo ni. Edondurath ho pronásledoval a nakonec dohonil a srazil

k zemi. Haharath se potom vrátil do svého rodiště na Gobrinském ledu, kde ležela těla ostatních, ale poslední byl pryč: utekl, když Edondurath pronásledoval Haharatha.

Edondurath postavil ze zmrzlých těl svých bratrů dům a uvnitř čekal, až se vrátí ten poslední. Každý den promluvila jedna z mrtvol: „Hoří bratr? Hoří?“ Všechny ostatní mrtvoly se zamrzlými jazyky odpovídaly: „Ne, ne.“ Pak Edondurath ve spánku vstoupil do kemmeru a mlátil sebou a mluvil nahlas ze spaní, a když se vzbudil, všechny mrtvoly říkaly: „Hoří! Hoří!“ A poslední bratr, nejmladší, je uslyšel a přišel do domu z těl a spojil se s Edondurathem. Z těch dvou se zrodila lidská pokolení, z Edondurathova těla, z Edondurathova lůna. Jméno toho druhého bratra, mladšího, vlastně otce, není známo.

Každé dítě, které se jim narodilo, neslo v sobě kus temnoty, která ho pronásledovala, kamkoli ve dne šlo. Edondurath se zeptal: „Proč mé syny tak pronásleduje temnota?“ Jeho kemmer mu odpověděl: „Protože se narodili do světa smrtelných, proto je jim v patách smrt. Jsou ve středu času. Na počátku bylo slunce a led a neexistoval žádný stín. Na závěr, až s námi bude konec, se slunce samo pozře a stín pohltí světlo a nezůstane nic než led a tma.“

KAPITOLA OSMNÁCTÁ

Na ledovci

Když někdy usínám v tmavé tiché místnosti, podléhám na okamžik nádhernému klamu, že je to jako dříve, a upínám se k této iluzi. Nad hlavou mám šikmou stěnu stanu, nevidím ji, ale slyším; je to jakási nakloněná rovina, z níž zaznívá šustot navátého sněhu. Není vidět vůbec nic. Chabový ohřívač je vypnutý jako zdroj světelného záření, slouží jen jako výhřevné těleso, střed tepla. Tisnivá vlhkost a přilnavost spacích pytlů, znemožňující volnost pohybu; zvuk sněžení; sotva slyšitelné Estravenovo oddychování ze spaní, tma. A pak už nic. Jsme vevnitř, jen my dva, schovaní, odpočíváme, v centru všech věcí. Venku jako vždy panuje neproniknutelná temnota, zima a hrozivá osamělost.

V takových šťastných okamžicích, když usínám, nade vši pochybnost vím, co je skutečný střed mého života, ta doba, která minula, která je ztracená, a přece přetrvává, ten nezapomenutelný okamžik, střed tepla.

Nechci tvrdit, že jsem v těch týdnech dřiny se saněmi, na ledovci uprostřed zimy, byl šťastný. Měl jsem hlad, byl jsem přetážený a často mě přepadaly stavy úzkosti, a čím dále jsme šli, tím se to všechno zhoršovalo. Šťastný jsem nebyl, to je jasné. Štěstí souvisí s rozumem a jen rozum si ho zaslouží. Mně bylo dáno něco, co se nedá ani zasloužit, ani udržet a často ani v danou dobu rozpoznat – radost.

Budíval jsem se jako první, obvykle než se rozednilo. Můj metabolismus je mírně nad gethenskou normou stejně jako moje výška a váha; Estraven vzal tyto rozdíly v úvahu při výpočtu denních přídělných jídel a postupoval přitom velmi svědomitě, připomínalo to buď přístup pečlivé hospodynky nebo vědce, a od samého začátku jsem dostával o pár gramů více jídla než on. Výhrady ohledně nespravedlnosti byly umlčeny zcela samozřejmou spravedlností tohoto nerovnoměrného rozdělení. Ať však bylo rozdělení jakékoli, díky

by malé. Měl jsem hlad, nepřetržitě jsem hladověl, den ode dne a víc. Hladem jsem se dokonce budil.

Když bylo ještě tma, zapnul jsem chabový ohřívač a postavil jsem naň hrnec s ledem, který jsme přinesli předcházející večer a který už se mezitím rozpusil. Estraven se tradičně potýkal se spánkem, divoce, ale nehlučně, jako by zápasil s andělem. Poté co ztvítil, se posadil, nepřítomně na mě zíral, vrtěl hlavou a pak se probral. Než jsme se oblékli a obuli a srolovali spací pytle, byla snídáně hotová: hrnek vřícího orshe a kostka gichy-míchy, která v horké vodě nabobtnala, že vypadala jako malá houska z těsta. Žvýkali jsme pomalu, se vši vážností, sbírali jsme všechny drobečky. Kamínka zatím chladla. Sbalili jsme je potom zároveň s hrncem a šálky, navlékli jsme na sebe kabáty s kapucemi a palčáky a vylezli jsme na vzduch. Jeho chlad mě vždy znovu překvapoval. Každé ráno mi dělalo problémy tomu uvěřit. Pokud šel člověk napřed na stranu, pak vyjít ven podruhé bylo ještě těžší.

Někdy sněžilo; někdy zase ostré světlo rozbřesku nádherně zbarvilo kilometry ledu do zlatova a do modra; nejčastěji bylo šedo.

Na noc jsme si brávali teploměr s sebou do stanu, a když jsme ho pak vytáhli ven, bylo zajímavé pozorovat, jak se ukazatel zhoupí doprava (gethenské ciferníky se čtou proti směru našich hodinových ručiček) tak rychle, že to člověk málem nepostřehl a zaznamenal pokles o deset, dvacet, čtyřicet stupňů, až se ustálil někde mezi -18° až -50°.

Jeden z nás boural a skládal stan, zatímco druhý ukládal ohřívač, zavazadla a tak dále; stanem jsme to všechno přikryli a stáhli řemeny a pak už nás čekaly jen lyže a popruhy. Na řemenech a dalším příslušenství byla jen troška kovu, ale popruhy měly sponky ze slitiny hliníku a ty byly tak drobné, že nebylo možné je zapnout v palčácích, a v té zimě pálily úplně stejně, jako kdyby byly do ruda rozpálené. Když teplota klesla pod -30°, musel jsem si dávat na prsty velký pozor, zvláště když ještě fícel vítr, jinak jsem přišel k omrzlinám jedna dvě. Nohy omrzlinami netrpěly – a to byl při zimním pochodu, kdy hodina na mrazu může člověka zmrzačit na týden nebo na celý život, rozhodující faktor. Estraven musel moji velikost hádat a boty, které mi opatřil, byly trochu velké, ale ponožky navíc to srovnaly. Nasadili jsme si lyže, co nejrychleji se

chopili tažných popruhů, pokud byly skluznice přimrzlé, tak jsme se zapřeli, páčili, třáslí saněmi, až jsme nakonec vyrazili.

Jestliže v noci napadla spousta sněhu, stávalo se, že jsme museli stan a sáně vyprošťovat, než jsme mohli vyrazit. Nebylo nijak těžké sněh odházet, přestože kolem nás vytvořil imponantní závěje; byli jsme totiž na stovkách kilometrů jediná překážka, jediná, co vyčnívala z ledu.

Mířili jsme podle kompasu na východ. Obvyklý směr větru byl severojižní, z ledovce. Dennodenně se do nás tedy opíral zleva. Kápce proti němu nestačila, měl jsem na obličejí masku, která mi chránila nos a levou tvář. I tak mi jednoho dne přimrzlo levé oko a mysl jsem si, že jsem o ně přišel: i když ho Estraven dýcháním a jazykem oživil, ještě hodnou chvíli jsem na ně neviděl, pravděpodobně bylo tedy mrazem postiženo víc než jen víčka. Když svítilo slunce, nasazovali jsme si oba gethenské oční štíty se šterbinami a ani jednoho z nás sněh neoslepoval. Neměli jsme k tomu moc příležitostí. Estraven totiž vysvětloval, že led má tendenci udržovat zónu vysokého tlaku nad svou střední oblastí, kde tisíce čtverečních kilometrů bílých ploch odrážejí sluneční záření. My jsme však nebyli v této centrální oblasti, ale přinejlepším na jejím okraji, mezi ní a zónou nespoutaných odstředivých srážkových bouří, sužujících kraje pod ledovcem. Vítr přímo ze severu přinášel jasné počasí bez srážek, ale od severovýchodu a severozápadu přinášel sněh nebo vířil napadaný suchý sněh do oslepujících řezavých mračen jakoby písčoných nebo prašných bouří, anebo se hodně zmínil a jen při zemi vyvál klikatou stopu, zatímco obloha zůstala bílá, vzduch byl bílý, nebylo vidět slunce ani žádný stín: a pod nohama se nám ztrácel sněh i led.

Kolem poledne jsme zastavovali, a když byl vítr příliš ostrý, nasekali jsme pár kusů ledu a postavili si jakýsi ochranný val. Ohřáli jsme si vodu, namočili v ní kostku gichy-michy a vypili horkou vodu, v níž jsme někdy rozpustili kousek cukru; a znovu zahrábnout a jít dál.

Za chůze a při obědě jsme málokdy mluvili, protože jsme měli rozbolavělé rty, a když člověk otevře pusou, chlad se dostal dovnitř a trpěly zuby a krk a plíce; museli jsme mít pusou zavřenou a dýchat nosem, aspoň tehdy, když teplota klesla na -40° až -45° . Když byla ještě nižší, celý proces dýchání byl ještě složitější, protože vy-

dechovaný vzduch okamžitě mrzl; při nepozornosti mohly zamrznout a ucpat se nosní dírkou, a když se člověk nechtěl udusit, musel vdechnout do plic žiletky.

Za určitých podmínek vydával vydechovaný vzduch, který okamžitě mrzl, nepatrný praskavý zvuk, připomínající vzdálený ohňostroj, a zároveň spršku krystalků; každý výdech jedna sněhová bouře.

Vlekli jsme sáně, dokud jsme nepadali únavou nebo dokud se nesetmělo, pak jsme zastavili, postavili stan, pokud hrozil silnější vítr, zabezpečili jsme sáně kolíky a zabydleli se na noc. Běžně jsme putovali jedenáct až dvanáct hodin denně a ušli tak dvacet až třicet kilometrů.

Nezdá se to moc, jenže podmínky nebyly příliš příznivé. Jen ojedíně vyhovoval povrch sněhu jak lyžím, tak skluznicím na saních. Když byl sněh nový, sypký, sáně se spíše propadaly, než klouzaly; na tvrdém povrchu se zase sáně lepily, zatímco nám lyže svištěly, což v konečném důsledku vypadalo tak, že s námi sáně cukaly a strhávaly nás zpět; a často byl tvrdý povrch zvrásněný do dlouhých navátých vln, *sastrugi*, které na některých místech byly více než metr vysoké. Museli jsme vytáhnout sáně na hřeben vlny, který byl někdy ostrý jako nůž nebo zase tvořil bizarní sněhový převis, pak jsme sjeli dolů a hned zase na další: snad žádná z vln nebyla rovnoběžná s naší trať. Dříve jsem si představoval Gobrinský led jako jednolitou placku, něco jako zamrzlý rybník, ale ve skutečnosti stovky kilometrů budily spíše dojem vzedmutého moře, které v okamžiku bouře zamrzlo.

Celý ten kolotoč stavění stanu, ukládání všeho do bezpečí, zbavování oděvů přimrzlého sněhu a tak dále vyžadoval železné nervy. Někdy se mi zdálo, že to nemá vůbec smysl. Bylo tak pozdě a taková zima a člověk byl tak utahaný, že by bylo mnohem jednodušší se někde v závětrí za saněmi zavrtat do spacího pytle a neobtěžovat se stanem. Vzpomínám na některé večery, kdy jsem přesně toto cítil a strašně mi vadila systematická, tyranská důslednost mého souputníka, který trval na tom, že provedeme všechno a provedeme to správně a důkladně. V takových okamžicích jsem ho nenáviděl, nenávisť, jejíž živnou půdou byla smrt, která se uhnízдила v mé duši. Nenáviděl jsem požadavky, které na mně tvrdě, nelítostně a neúprosně kladl ve jménu života.

Když byly všechny úkony za námi, mohli jsme vejít do stanu a téměř ihned na nás dýchlo hřejivé bezpečí kamínků a stanu. Obklopovalo nás něco úžasného: teplo. Smrt a zima zůstaly venku, zapomenuty.

Venku zůstala i veškerá nenávist. Jedlí jsme a pili. Po jídle jsme se bavili. Když byla zima venku opravdu krutá, nepomohla ani vynikající izolace stanu a museli jsme si přisunout spací pytle co nejblíže ke kamínkům. Vnitřek stanu se potáhl mrazivým povlakem. Otevřít samoutěšňovací otvor znamenalo vpustit dovnitř studený průvan, který se v tu ránu sražel a prohnal se stanem v podobě mizného závoje. Když zuřila vánice, vnikaly dovnitř jehličky ledového vzduchu, jakkoli důmyslně byly všechny otvory chráněné, a jemný sněhový prášek vytvářel ve vzduchu opar. Tyto bouře bývaly neuvěřitelně hlučné, nemohli jsme se domlouvat, pokud jsme nestáli těsně u sebe a nekřičeli. Někdy večer se zase rozhostilo takové ticho, jaké si člověk představuje, že existovalo předtím, než začaly vznikat hvězdy, a že bude existovat, až všechno zanikne.

Tak hodinu po jídle stáhl Estraven kamínka, pokud to bylo možné, a vypnul světelný zdroj. A potom oddrmolil kratinkou kouskem modlitbu, v podstatě jediná prosebná slova, která jsem se z handdary naučil: „Pochválena budiž temnota a nedokončené stvoření,“ a nastala tma. Spali jsme. Ráno nás čekalo všechno znovu.

Takhle dokola se to opakovalo padesát dní.

Estraven stíhal psát deník, i když během pochodu po ledu málokdy zaznamenával něco víc, než jaké je počasí, a vzdálenost, kterou jsme daného dne ušli. Mezi těmito poznámkami je tu a tam zmínka o tom, co ho napadalo nebo o čem jsme se spolu bavili, ale ani čárka o rozhovorech, které šly do hloubky a které jsme vedli po mnoho večerů mezi večeri a spánkem v průběhu prvního měsíce na ledu, když jsme ještě měli k povídání dost energie, nebo které jsme vedli ve dnech, kdy nás bouře donutila zůstat ve stanu. Řekl jsem mu, že na planetě, která není našim spojencem, bych neměl paraverbální domluvu používat, i když přímo zakázáno to nemám, a prosil jsem ho, aby se s tím, co se naučil, nesvěřoval svým lidem, alespoň dokud já nebudu moci sdělit svým kolegům na lodi, co jsem udělal. Souhlasil a slovo dodržel. Nikdy neprozradil ani ne-napsal nic o našich tichých rozhovorech.

Myšlenková domluva bylo to jediné, co jsem Estravenovi

z veškeré své civilizace, své cizokrajné skutečnosti, o kterou se tak hluboce zajímal, prostě musel předat. Mohl jsem nekonečně dlouho mluvit a popisovat; ale jen to jsem musel předat. Možná že je to opravdu jediná důležitá věc, kterou musíme dát Zimní planetě. Lhal bych, kdybych tvrdil, že motivem, proč jsem porušil zákon o kulturním embargu, byl vděk. Nesplácel jsem mu tím dluh. Takové dluhy zůstávají nesplatitelné. Dospěli jsme zkrátka s Estravenem do bodu, kdy jsme spolu sdíleli vše, co stojí za to sdílet.

Předpokládám, že se ukáže, že mezi gethenskými oboupohlavními a hainskými jedнопohlavními bytostmi je možný pohlavní styk, třebaže takový styk bude nevyhnutelně sterilní. Zatím chybí důkazy; my jsme s Estravenem nedokázali nic, až snad na nepatrné náznaky. Nejblíže k jakémusi vrchole nás naše sexuální touha přivedla jednou večer, na začátku naší cesty, byla to naše druhá noc na ledu. Celý den jsme se plahočili členitou krajinou, plnou propastí východně od Ohňových vrchů, a stejnou cestou zpět. Večer jsme byli unavení, ale v povznesené náladě, protože jsme si byli jisti, že se před námi brzy objeví schůdnější krajina. Po večeri však byl Estraven najednou zamklý a nehodlal se se mnou bavit. Poté co mě zase odbyl, jsem ho nakonec vyzval: „Harthe, zase jsem něco řekl špatně, řekni mi, prosím tě, co.“

Neřikal nic.

„Udělal jsem nějakou chybu v shifgrethoru. Mrzí mě to. Nemožu se to naučit. Vlastně jsem nikdy pořádně nepochopil význam toho slova.“

„Shifgrethor? Pochází ze starého označení pro stín.“

Oba jsme se na moment odmlčeli a on se mi pak zpřímá podíval do očí. V načervenalém světle byl jeho obličej tak křehký, tak zranitelný, tak vzdálený jako obličej ženy, která přemýšlí a nemluví, jen se na člověka dívá.

A tehdy jsem v něm znovu uviděl, a teď už nadobro, to, čeho jsem se obával a co jsem předstíral, že nevidím: že je stejně žena jako muž. Rozumí se samo sebou, že s tímto strachem pomínuly i příčiny strachu; a já jsem ho konečně přijal takového, jaký byl. Do té doby jsem neuznával, přímo jsem se vzpíral připustit skutečný stav věci. Měl úplnou pravdu, že jediný člověk na Gethenu, který mi důvěruje, je jediný Gethenan, kterému já nedůvěřuji. On byl totiž opravdu jediný, kdo mě bezvýhradně akceptoval jako lidskou

bylost, kdo mě měl rád jako člověka, kdo mi byl zcela oddaný; a ode mne tedy vyžadoval, abych ho uznal a akceptoval stejnou měrou. K tomu jsem neměl dost dobré vůle. Obával jsem se toho. Nechtěl jsem dát svou důvěru a přátelství muži, který je ženou, a ženě, která je mužem.

Hlas mu zadržával, když mi jednoduše vysvětloval, že je v kem-meru a že se snaží mi vyhýbat, pokud je to v našich podmínkách možné. „Nesmím se tě dotknout,“ musel překonat strašlivé zábrany, aby to vyslovil, a hned se otočil.

„Chápu, naprosto souhlasím,“ řekl jsem mu.

Uvědomil jsem si a myslím, že si to uvědomil i on, že právě ze sexuálního napětí mezi námi, které jsme přiznali, pojmenovali, ale které se tím nijak nezmírilo, najednou mezi námi vzniklo přátelství nebo lépe řečeno – ujistili jsme se, že existuje: přátelství, které jsme v našem vyhnanství oba tolik potřebovali, které jsme už prokázali ve dnech i nocích naší krušné pouti, že jsme ho klidně už tehdy, i později, mohli nazvat láskou. Nebyla však založena na podobnostech a společných rysech, ale na rozdílnosti; z té rozdílnosti pramenila naše láska: a sama o sobě byla mostem, který se klenul nad vším, co nás rozdělovalo. Kdybychom se spojili pohlavně, znamenalo by to pro nás znovu setkání bytosti z cizích světů. Dotýkali jsme se, jediným možným způsobem, jakým to šlo. Zůstali jsme jen u toho. Nevím, jestli jsme udělali správně.

Tu noc jsme se víc rozpovídali a vzpomínám si, že jsem prožíval krušné chvíle, když se mě zeptal, jaké jsou ženy, a já jsem měl odpovědět tak, aby to mělo hlavu a patu. Několik příštích dnů jsme od sebe udržovali jakýsi podivný odstup a chovali se upjatě. Skutečná láska mezi dvěma lidmi ostatně zahrnuje schopnost a možnost hluboce ranit. Až do onoho večera by mě nebylo vůbec napadlo, že mohu Estravena nějak ranit.

Ted, když padly bariéry, bylo pro mě přímo nesnesitelné, jak omezené, ovšem z mého hlediska, bylo naše dorozumívání a porozumění. Hodně brzy, asi tak o dva nebo tři večery později, sotva jsme dojedli – speciální pochoutku, kadikovou kaši s cukrem, na oslavu více než třiceti kilometrů, které jsme toho dne urazili – jsem svému příteli připomněl: „Loni na jaře, tehdy večer v Červeném rohovém domě jsi říkal, že by ses chtěl ode mne dozvědět víc o paraverbální komunikaci.“

„Ano, zajímalo mě to.“

„Chceš zkusit, jestli tě to budu schopný naučit?“
Rozesmál se. „Ty mě chceš přistihnout při lži.“

„Jestli jsi mi někdy lhal, tak je to dávno a bylo to v jiné zemi.“

Byl pravdomluvný, ale málokdy přímý. Zalichotilo mu to a řekl: „V jiné zemi ti můžu říkat jiné lži. Ale měl jsem dojem, že máš zakázáno učit tu myšlenkovou vědu... domorodce, dokud se nepřipojíme k Ekumenu.“

„Zakázáno ne. Prostě se to nedělá. Já to ale udělám, jestli chceš. A jestli to budu umět. Nejsem totiž žádný zvláštní oslovovač.“

„Vy na to máte speciální učitele?“

„Ano. S výjimkou Alterry, kde je vysoký výskyt přirozené senzibility a prý se tam maminky domlouvají se svými nenarozenými dětmi. Nevím, co jim ta mimina odpovídají. Ale většina z nás se to učí, jako by to byl cizí jazyk. Nebo spíše mateřský jazyk, který se však člověk učí hodně pozdě.“

Myslím, že chápal moje motivy, proč mu nabízím, že ho naučím této dovednosti, a strašně ji chtěl zvládnout. Učinili jsme první pokus. Snažil jsem si vzpomenout, jak mě oslovovali, když mi bylo dvanáct. Řekl jsem mu, že nesmí na nic myslet, prostě temno. To se mu nepochybně podařilo rychleji a důkladněji, než jsem toho byl schopen já: byl ostatně vyznavačem handdary. A pak jsem ho oslovoval myšlenkami, jak nezřetelněji jsem uměl. Bezvýsledně. Zkusili jsme to znovu. Jelikož člověk nemůže oslovit druhého, dokud sám nebyl osloven, dokud se jeho skryté telepatické schopnosti neprobudí k životu jedním jasným přijatým sdělením, musel jsem se nejdříve já propracovat k němu. Půl hodiny jsem se o to pokoušel, až jsem cítil, že mi mozek vypořádá službu. On vypadal sklíčeně. „Myslel jsem, že to pro mě bude hračka,“ přiznal se. Byli jsme oba unavení a pro ten večer jsme s pokusy skončili.

Další naše snažení nebylo o nic úspěšnější. Snažil jsem se vysílat k Estravenovi myšlenky, když spal, protože jsem si vybavil, co mi říkal můj oslovovač o existenci ‚snových vzkazů‘ u předtelepatických národů, ale nezabralo to.

„Co když my tady tuto schopnost postrádáme?“ zapochyboval Estraven. „Různé náznaky a zvěsti o ní existují, takže jsme si pro ni vytvořili slovo, ale nevím o žádném prokázáném případě telepatie mezi námi.“

„Tak tomu bylo u nás po celá tisíciletí. Několik přirozených senzibilit, kteří si nedovedli své nadání vysvětlit a neměli nikoho, od koho by přijímali a koho by oslovovali. U všech ostatních byla tato schopnost latentní, pokud vůbec byla. Pamatuješ, jak jsem ti říkal, že, s výjimkou rozených senzibilit, je tato schopnost, ačkoli má fyziologický základ, záležitostí psychologickou, je produktem kultury, vedlejším příznakem běžného myšlení? Malé děti, defektní osoby a lidé v nerozvinutých a zaostalých společnostech se myšlenkami dorozumívají nedovedou. Základním předpokladem je určitá šroveň složitějšího myšlení. Nemůžeš jen tak vytvořit z atomů vodíku aminokyseliny: nejdříve je třeba poměrně složitě zauvažovat; a tohle je stejná situace. Abstraktní myšlení, rozmanitost vzájemných společenských vztahů, kulturní pokrok, estetické a etické vnímání, to vše musí dosáhnout napřed určité úrovně, než se dá spojení uskutečnit – než se o té utajené vnitřní síle dá uvažovat.“

„Možná jsme my Gethenané té úrovně nedosáhli.“

„Vy jste ji daleko přesáhli. Ale svoji roli sehrála náhoda. Jako při tvorbě aminokyselin... Nebo sáhneme po analogiích z kulturní oblasti – jsou to jen analogie, ale mohou ledacos objasnit – z vědy, například užívání konkrétních experimentálních technik. V Ekumeně existují země, které se mohou pochlubit rozvinutou kulturou, složitým společenským uspořádáním, filozofií, nejrůznějšími druhy umění, etikou, vysokou životní úrovní a úspěchy ve všech těchto oblastech; a přitom se tam lidé nikdy nenaucili přesně zvažovat kámen. Samozřejmě že teď se to naučit mohou. Ale půl miliónu let na to nepřišli..., některé země zase vůbec nemají vyšší matematiku, nedostali se za nejjednodušší aplikovanou aritmetiku. Všichni jsou tam schopni pochopit matematickou symboliku, ale nikdo to nezkouší ani nezkusil. Terrané ve skutečnosti neznali nulu, začali ji používat až někdy před třemi tisíci roky.“ Estraven překvapením zamíkal. „A co se týká Gethenu, ze všeho nejvíc by mě zajímalo, jestli my ostatní můžeme v sobě najít schopnost věštby – zda i to je součástí vývoje myšlení – jestli nás ty techniky naučíte.“

„Ty to považuješ za užitečné?“

„Přesné proroctví? No ovšem!“

„Asi bys musel napřed uvěřit, že je to zbytečné, abys to mohl provozovat.“

„Vaše handdara mě fascinuje, ale někdy si tak, Harthe, říkám, jestli to není prostě paradox, ze kterého se stal životní styl...“

Znovu jsme se pokusili o myšlenkové dorozumívání. Nikdy dříve jsem opakovaně nevyšlal totálnímu nepřijemci. Byl to trpký zážitek. Začínal jsem mít pocity ateisty, který se modlí. Zanedlouho Estraven zívá a prohlásil: „Jsem hluchý, hluchý jak pařez. Pojďme raději spát.“ Souhlasil jsem. Zhasl světlo, odříkal kratinkou chválu temnoty; zavrtali jsme se do spacích pytlů a Estraven v minutě spal, jako když ho do vody hodi. Pociťoval jsem jeho spánek jako svůj vlastní: empatické pouto bylo na světě a já jsem ho ještě jednou, ospale, oslovil jménem – *Thereme!*

Musel sedět rovně jako svíčka, protože jeho silný hlas zazněl v černi nade mnou. „Areku! Jsi to ty?“

„Ne, *Genly Aii, já tě oslovuji.*“

Lapal po dechu. Ticho. Šmátral po chabovém ohříváči, rozsvítil a upřel na mě tmavé oči plné strachu. „Zdálo se mi,“ promluvil, „myslel jsem, že jsem doma –“

„To jsi slyšel moje myšlenky.“

„Tys mě volal – to byl přece můj bratr. To byl jeho hlas. Ale on je mrtvý. Tys mě volal – tys mě volal jménem *Therem*? Já... To je strašnější, než jsem čekal.“ Vrtěl hlavou jako někdo, kdo se chce zbavit noční můry, a potom si položil hlavu do dlaní.

„Harthe, moc mě mrzí –“

„Ne, klidně mi tím jménem říkej. Když můžeš uvníř mé lebky promlouvat hlasem zemřelého, pak mi můžeš říkat mým jménem! Říkal by mi *on*, Harthe? Už chápu, proč v této domluvě neexistuje lhání. To je strašné... Tak dobře. Dobře, zkus to ještě.“

„Počkej.“

„Ne. Dělej.“

Upíral na mě planoucí ustrašené oči a já jsem ho oslovil: „*Thereme, příteli, mezi námi není nic, čeho bychom se měli bát.*“

Nespouštěl ze mě oči, takže mě napadlo, že mi nerozuměl. „Ale je,“ řekl.

Za chvíli, to už se ovládal, klidně konstatoval: „Tys mluvil mou řečí.“

„Protože můj jazyk ty neznáš.“

„Říkal jsi mi, že to budou slova; já vím... přesto jsem si to představoval jako – porozumění –“

„Empatie je něco jiného, i když spojitost tu je. Dnes večer nám umožnila spojení. Ale při té pravé myšlenkové domluvě se aktivují řečová centra mozku, stejně jako –“

„Ne, zadrž, ne, prosím tě. To mi řekneš později. Proč mluvíš hlasy mého bratra?“ V jeho otázce bylo patrné napjaté očekávání.

„Na to ti neodpovím. To nevím. Řekni mi o něm.“

„*Nisuth* ... Můj skutečný bratr Arek Harth rem ir straven. Byl o rok starší než já. Byl by lord z Estre. Mý... odešel jsem prostě z domu kvůli němu. Čtrnáct roků je mrtvý.“

Oba jsme chvíli mlčeli. Nemohl jsem vědět ani se zeptat, co se za jeho slovy skrývá: stálo ho příliš mnoho námahy říci i to málo, co řekl.

Nakonec jsem ho vyzval: „Oslov mě, Thereme. Zavolej mě jménem.“ Věděl jsem, že toho je schopen: spojení bylo navázáno, neboli, jak říkají odborníci, byli jsme stejně nafázováni, i když on samozřejmě ještě netušil, jak vtlí překonat existující bariéru. Kdybych byl naslouchač, mohl jsem slyšet jeho myšlenky.

„Ne.“ bránil se. „Nikdy, ještě ne...“

Ale jeho nenasytného, zvidavého ducha nezkontroloval žádný šok, posvátná úcta ani strach nadlouho. Poté co znovu zhasl světlo, jsem najednou svým vnitřním sluchem rozeznal jeho zajikavé: „Genry.“ Ani v myšlenkové řeči nikdy nevyslovil „I“ jak se patří.

Hned jsem mu odpověděl. Ze tmy se ozval neartikulovaný zvuk, který vyjadřoval strach a měl v sobě i příděch uspokojení. „Už ne, už ne.“ řekl nahlas. Za chvíli jsme konečně oba usnuli.

Nikdy tomu nepřišel úplně na chuť. Ne že by neměl nadání nebo se mu nedařilo, ale vždycky ho to uvádělo v hluboký zmatek a pořád to nebyl schopen přijmout jako hotovou věc. Rychle se naučil vybudovat bariéry, ale nejsem si jistý, jestli měl pocit, že se na ně může spolehnout. My jsme asi na tom byli také tak, když se před staletími vrátili oslovovači z Rokanonu a učili nás tomuto. Poslednímu umění. Je možné, že Gethenian, tím, že je podivuhodně soběstačný, pocituje telepatické dorozumívání jako porušení své soběstačnosti, jako zásah do své nedotknutelnosti, což jen stěží snáší. Je možné, že to bylo jen Estravenovými povahovými rysy, mimořádnou otevřeností a rezervovaností zároveň: každé slovo, které řekl, se vynořilo z hlubokého ticha. Když jsem k němu promlouval já, slyšel hlas mrtvého, hlas svého bratra. Nevěděl

jsem, co kromě lásky a smrti mezi ním a jeho bratrem bylo, ale věděl jsem, že kdykoli ho oslovím, škubne sebou, jako bych se dotkl nějaké rány. A tak to důvěrné sblížení mezi našimi mozky bylo poutem, to ano, ale záhadným a plným odříkání, poutem, které nepřinášelo (jak jsem původně očekával) více světla, ale spíše ukázalo velikost temnoty.

Den za dnem jsme se vlekli po ledové pláni směrem na východ. Polovina naší cesty měla podle plánu připadnout na třicátý pátý den, Odorny Anner, ale tento den nás zdaleka nezastihl uprostřed naší trasy. Podle sáňometru jsme už skutečně měli v nohách asi šest set čtyřicet kilometrů, jenže zřejmě jen tři čtvrtiny nás vedly kýženným směrem a jen velice zhruba se dalo odhadnout, kolik nám ještě zbývá ujít. Hodně dní, kilometrů a potravin nás stály ty dlouhé útrapy, než jsme se nakonec dostali na led. Estravena ty stovky kilometrů před námi neděsily tak jako mě. „Sáně jsou lehčí,“ utěšoval. „A ke konci budou ještě lehčí; a když bude potřeba, můžeme přiděly omezit. Jíme si přece docela dobře, no ne?“

Zdálo se mi, že to myslí ironicky, ale málo jsem ho znal.

Čtyřicátý den a dva dny následující jsme kvůli fujavici nemohli na krok. Estraven dlouhé hodiny, co jsme byli nečinně rozvaleni ve stanu, skoro všechny prospal a vůbec nejedl, jen se v době jídla napil orshe nebo vody s cukrem. Trval na tom, že já jíst musím, i když jen půlporce. „Ty nemáš s hladováním žádné zkušenosti,“ říkal.

Cítil jsem se dotčeně. „A kolik máš ty – lordě panství a ministerský předsedo –?“

„Genry, my strádání trénujeme, až se v tom opravdu vypracujeme. Mne naučili hladovění doma v Estre, když jsem byl malý, a potom handdarové v Pevnosti Rotherer. V Erhenrangu jsem sice vyšel ze cviku, to je pravda, ale v Míshnory jsem to začal dohánět... Prosim tě, poslechni mě, příteli: vím, co dělám.“

On věděl, co dělá, a já poslechl.

Čtyři další dny jsme šli v kruté zimě, teplota nevystoupila nad -32°, a pak přišla další chumelenice a od východu nám do tváří skučela víchřice. Asi dvě minuty po prvních silných poryvech větru sněžení tak zesílilo, že jsem neviděl Estravena dva metry od sebe. Otočil jsem se zády k němu a k saním a k té metelici, která bombardovala, oslepovala, dusila, abych nabral dech, a když jsem

se o chvílku později obrátil, byl pryč. Sámě byly pryč. Nežstalo tam nic. Povošel jsem několik kroků směrem, kde ještě před chvílí byly, a šmátral jsem kolem sebe. Křičel jsem, ale neslyšel jsem vlastní hlas. Byl jsem ohluchlý a opuštěný, ve vesmíru husí zaplněným šedými jehličkami. Propadl jsem panice a začal jsem klopýtat a potácet se směrem dopředu a myšlenkami jsem zoufale volal: *Thereme!*

Ozval se přímo pod mou rukou, vkleče: „Pojď mi pomoci se stá- nem.“

Pomohl jsem mu a nikdy už jsem se nezmínil o té minutě hrůzy, kterou jsem prožil. Nebylo to zapotřebí.

Tato fujavice trvala dva dny; přišli jsme už o pět dnů a bude jich ještě více. Nimmer a Anner jsou měsíce velkých bouřek.

„Dostáváme se do časové tísně, že?“ řekl jsem jednou večer, když jsem odměřoval díly gichy-michy a dával je nabobtnat do horké vody.

Podíval se na mě. Úbytek na váze se v jeho pevném širokém oblíčeji projevil hlubokými stíny pod lícními kostmi a propadlými očima, ústa měl dokrvava rozpraskaná a zhnisaná. Ví bůh, jak jsem vypadal já, když on byl nar tom takto. Usmál se. „Jestli bude štěstí stát při nás, tak to zvládneme, a jestli se od nás odvrátí, nezvládneme to.“

Toto říkal od samého začátku. Já se všemi svými pocity úzkosti, se svou ochotou podstoupit nejposlednější zoufalé riziko a tak dále jsem nebyl dostatečně soudný, abych mu uvěřil. I teď mě napadlo: Když se tak dřeme, tak jistě –

Ale led neměl zdání, jaká je to pro nás dřina. Proč taky?

„Jak jsi na tom se štěstím, Thereme?“ zeptal jsem se nakonec. Neusmál se. Ani neodpověděl. Až po chvíli promluvil: „Přemyslím o nich o všech, o těch tam dole.“ *Tam dole* pro nás nabylo významu *na jihu*, ve světě pod ledovou plošinou, v oblasti země, lidí, silnic, měst; nám to všechno teď připadalo jako něco nesku- tečného, neexistujícího. „Víš, že ten den, kdy jsem opouštěl Mishnory, jsem o tobě poslal králi zprávu. Vzkázal jsem mu, co mi řekl Shusgis, že tě pošlou na pulefenskou farmu. Tehdy jsem neměl sám v sobě jasno, proč to dělám, jednal jsem pouze impulsivně. Od té doby jsem si své hnutí myslí promyslel. Je možné, že se věci rozchýbou takto: Král uvidí šanci uplatnit shifgrethor. Tibe ho bude

rozozvat, ale Argavena už touto dobou Tibe trochu omrzel a je pravděpodobné, že bude jeho rady ignorovat. Bude zvidat. Kde je vyslanec, host Karhide? – Mishnory bude lhat. Letos na podzim zemřel na hormovou horečku, jak politovánímhodné. – Jak tedy došlo k tomu, že nás naše vlastní velvyslanectví informovalo o tom, že je na pulefenské farmě? – Tam není, přesvědčte se sami. – Ne, ne, jistěže ne, my akceptujeme tvrzení komensalů Orgoreynu... Ale několik týdnů po těchto jednáních se vyslanec objeví v severní Karhide, má za sebou útek z pulefenské farmy. Úžas v Mishnory, rozhořčení v Erhenrangu. Komensalové, přístížení při lži, ztrácejí tvář. Ty budeš, Genry, pro krále Argavena poklad, kmenový bratr, který se po dlouhé době navrací zpět. Musíš hned poslat pro vaši hvězdnou loď, při první příležitosti. Přiveď své lidi do Karhide a splň hned svoji misi, než v tobě Argaven uvidí možného nepřítele, než ho znovu vystraší Tibe nebo některý jiný radní a zneužije jeho duševní choroby. Jestli s tebou uzavřel smlouvu, tak ji dodrž. Porušení by znamenalo porušení shifgrethoru. Králové Harge plní své sliby. Ale musíš jednat rychle a přivolat brzy loď.“

„Přivolám, jestliže se mi dostane aspoň nepatrné známky uvítání.“

„Ne, nezlob se, že ti radím, ale nesmíš čekat na žádné uvítání. Já myslím, že tě potom přivítají. I loď. Karhide byla minulého půtroku těžce pokořená. Dáš tím Argavenovi šanci, aby měl vrch. Myslím si, že jí využije.“

„Výborně. Ale ty zatím –“

„Já jsem Estraven zrádce. S tebou nemám co do činění.“

„Pro začátek.“

„Pro začátek,“ souhlasil.

„Ty se budeš moci pro začátek někde schovat?“

„Samozřejmě.“

Jídlo bylo hotovo, a tak jsme se do něho pustili. Proces jezení se pro nás stal natolik důležitý a strhující, že jsme během něho nemlu- vili jako dřív; to tabu teď platilo bez výjimky, dalo by se říct, že v jeho původní podobě: ani slovo, dokud nezmizel poslední drobeček. Poté se ozval: „Doufám, že hádám správně. Že se ... nezlobíš se, že ...“

„Že mi radíš?“ Zeptal jsem se a konečně jsem si určité věci uvě- domil. „To víš, že se zlobím, Thereme. Ale vážně – jak o tom

můžeš pochybovat? Víš přece, že nemám žádný shifrethor, který bych musel odkládat.“ To ho pobavilo, ale pořád byl zamýšlený.

„Proč“ zeptal se nakonec, „proč jsi přiletěl sám – proč tě poslali samotného? Stejně bude všechno záležet na přiletu té lodi. Proč tobě i nám tak ztížili situaci?“

„Na Ekumenu je to zvyk, a opodstatněný. I když přiznávám, že začínám pochybovat, jestli jsem těm důvodům někdy rozuměl. Myslím jsem si, že je to kvůli vám, že přicházím sám, tak zranitelný, že bych sám o sobě nemohl představovat žádnou hrozbu, zvrátit rovnováhu: žádná invaze, jen poslíček. Ale je v tom víc. Sám nemohu váš svět změnit. Ale on může změnit mě. Sám musím naslouchat, jakož i mluvit. Vztah, který nakonec sám navážu, pokud nějaký navážu, není neosobní a pouze politický: je jedinečný, je osobní, jak více, tak i méně než politický. Ne my a oni; ne já a ono; ale já a ty. Ne politický, ne pragmatický, ale mystický. V jistém slova smyslu není Ekumen politicky organizované společenství, ale společenství, které funguje na základě mysticismu. Za krajně důležité považuje začátky. Začátky a prostředky. Hlásá pravý opak známého – že účel světí prostředky. Postupuje proto jemně a potmálu a záhadně a riskantně; jako například evoluční vývoj, který v jistém smyslu slouží jako model... Poslali mě tedy samotného kvůli vám? Nebo kvůli mně? Já nevím. Ano, ztížilo to situaci. Ale zrovna tak bych se mohl já zeptat tebe, proč jste nikdy nepovažovali za vhodné vynalezení létajícího dopravního prostředku? Jedno malé ukradené letadýlko by nám dvěma ušetřilo pěknou rádku obtíží!“

„Normálnímu člověku to tady nemůže přijít na mysl, že by mohl létat,“ odpověděl Estraven stroze. Ve světě, v němž žádný živočich nemá křídla a ani hierarchie andělů v yomeshské svatyni nelétá, pouze se snaží k zemi, bez křídel, jako padající snůh, jako větrem roznášená semínka tohoto světa bez květin, byla taková reakce na místě.

Když se blížila polovina Nimmeru, čekalo nás, po všech těch víchrech a vlezlé zimě, celou řadu dní klidné počasí. Pokud nějaká bouře řádila, bylo to jižně od nás, *tam dole*, a my uprostřed vánice jsme měli jen zataženou oblohu, ale bezvětří. Nejdříve byla clona mraků poměrně tenká, takže vzduch byl mírně prozářen matným slunečním svitem, odraženým jak od mraků, tak od sněhu, shora

i zdola. Přes noc počasí jakoby zhoustlo. Jakýkoli jas pohasí, nezbylo nic. Vylezli jsme ze stanu – do ničeho. Sáně a stan byly na místě, Estraven stál vedle mě, ale ani on, ani já jsme nevrhali žádné stíny. Všude kolem bylo matno. Šli jsme po sněhu, který nám vrzal pod nohama, ale nebylo stínu, který by naše šlépěje vyznačil. Neza nechávali jsme žádné stopy. Sáně, stan, on, já: a dále už vůbec nic. Žádné slunce, žádná obloha, žádný horizont, žádný svět. Šedobělávé prázdno a v něm visíme my. Ta iluze byla tak dokonalá, že jsem měl potíže s udržením rovnováhy. Střední ucho bylo zvyklé, že mu oči potvrzovaly, jak stojím; teď žádné potvrzení nedostávalo; kdybych byl slepý, vyšlo by to nastejno. Dokud jsme nakládali, ještě to šlo, ale když už jsme táhli sáně a před námi nic, nic, na co by se člověk podíval, nic, na čem by takřikajíc spočinulo oko, bylo to nejdříve nepříjemné a potom vyčerpávající. Postupovali jsme na lyžích, po dobrém firnovém povrchu bez jakýchkoli navátých zmrzlých nerovností, pod sebou jsme měli pevnou vrstvu, jistě tak kilometr a půl až dva kilometry silnou. Mělo se nám tedy jít dobře. My jsme však stále zpomalovali, tápavě hledali cestu na absolutně rovné pláni a vybičovat se k našemu běžnému tempu vyžadovalo opravdu silnou vůli. Každá sebenepatrnější nepravidelnost působila jako šok – stejný jako člověk zažívá, když jde po schodech a stoupne na schod, který už nečekal, nebo stoupne do prázdna, kde naopak schod očekával – protože jsme neviděli před sebe: žádný stín, který by na něco dopadl. S očima otevřenými jsme lyžovali slepě. Takto mijely dny a my jsme začali naše úseky zkracovat, protože tak v půli odpoledne jsme se vždycky oba potuli a chvíli vypětím a únavou. Dospěl jsem k tomu, že jsem zatoužil po sněžení, víchřici, zkrátka po něčem: ale ráno co ráno jsme se vysoukali ze stanu do prázdna, do bíla, které Estraven nazval Nestín.

Jednou kolem poledne, bylo to v Odorny Nimmer, šedesátý první den cesty, se ta nijaká slepá nicota kolem nás začala převalovat a zmítat. Myslím jsem, že mě zase šáli zrak, jako už častokrát předtím, a nejasnému, bezvýznamnému víření vzduchu jsem věnoval pramalou pozornost, dokud jsem znenadání nezpozoroval nad hlavou malé, bledé, vyhasínající slunce. Když jsem odtrhl oči od slunce a zadíval se před sebe, spatřil jsem, jak z prázdna před námi vystupuje obrovský černý obrys. Černá chapadla se vinula vzhůru

a tápavě hledala cestu. Zůstal jsem stát jako opařený. Estravenem to smýklo, protože jsme oba táhli sáně. „Co to je?“

Zíral na tmavé obludné tvary skryté v mlze a konečně promluvil: „Útesy... To jsou určitě Esherhothské útesy.“ A znovu vykročil. Byli jsme od těch útvarů pěkných pár kilometrů daleko, i když se mi původně zdály na dosah ruky. A jak se bílé počasí postupně měnilo na hustou nízkou mlhu a ta se pak zvedla, před západem slunce jsme je uviděli zřetelně: nunataky, velikánské kamenné věže, rýhované, nahlodané zubem času, které vyčnívaly z ledovce a nepředváděly světu nic víc, než předvádí ledovec plovoucí na moři: studené potopené hory, dávno, dávno mrtvé.

Podle nich jsme poznali, že jsme mírně severně od nejkratší cesty, pokud se ovšem dalo věřit té jediné jediné nepřesné mapě, kterou jsme měli. Příštího dne jsme se poprvé stočili z našeho východního směru trošku k jihu.

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ

Návrat domů

Za ponurého větrného počasí jsme pádili vpřed a snažili se načerpat sílu z Esherhothských útěst, prvního úkazu, kromě ledu a sněhu a oblohy, který jsme za sedm týdnů uviděli. Podle mapy neměly být moc daleko od Shensheyských močálů, které byly vyznačeny jižně od nich, a od Guthenského zálivu, který měl ležet východně. Jenže naše mapa Gobrinské oblasti nebyla moc věrohodná. A my jsme byli čím dál unavenější.

Byli jsme blíže k jižnímu okraji Gobrinského ledovce, než ukázovala mapa, protože druhý den poté, co jsme se otočili k jihu, se začaly objevovat ledové bloky vyvržené obrovskými tlaky a vřelými trhliny. Led nebyl tak vzdušný a členitý jako v oblasti Ohňových vrchů, ale byl zvětralý. Byly v něm prohlubně o několika kilometrové rozloze, v létě zřejmě jezera; zrádné sněhové příkrovy, pod kterými mohla být několik desítek centimetrů hluboká vzduchová kapsa a které se se zasyčením propadaly; celé oblasti zvrásněné a podobané trhlinami a drobnými otvory; a čím dál častěji se v ledu objevovaly velké rozsedininy, staré kaňony, některé dosahující šířky horských roklin, jiné široké jen půl metru až metr, ale hluboké. V Odyny Nimmer (podle Estravenova deníku, protože já jsem si žádný nevedl) jasně svítilo slunce a vál silný severní vítr. Jak jsme se saněmi uháněli přes sněhové můstky nad úzkými rozsedinami, mohli jsme nahlédnout dolů, vlevo nebo vpravo, do modrých jam a bezedných propastí, do kterých padaly kousičky ledu odletujícího od skluznic a vyluzovaly přitom jemnou, sotva slyšitelnou hudbu, rozléhající se do okolí, jako když se v pádu dotknou stříbrné drátky tenkých plošek krystalů. Vzpomínám na dokonalou, bezstarostnou, přímo pohádkovou pohodu toho rána, slunce svítilo a my jsme ujížděli nad propastmi. Jenže obloha začala bělet, vzduch houstnout; stíny mizely, z oblohy a ze sněhu se vytratila modř. Nebyli jsme dost ostražití vůči nebezpečí, které za

Z polních poznámek Ong Tot Oppong, průzkumnice první ekumenické výpravy na Gethen/Zimní planetu, Cyklus 93 E.R.1448

Náš model sociosexuální interakce tady prostě neexistuje. Gethenané na sebe nepohlížejí jako na muže a na ženy. Tuto představu náš mozek těžko přijímá. Vždyť první otázka, když se narodí dítě, je...

Nepředstavujte si Gethenany jako 'to'. Oni nejsou bezpohlavní. Jsou schopni plazení: v průběhu každého sexuálního cyklu se na dobu trvání tohoto cyklu mohou vyvinout jedním či druhým směrem. Nic není dáno fyziologicky, a tak matka několika dětí může být otcem několika dalších.

Neexistuje tu rozdělení lidí na silnou a slabou polovinu, na ochránce a ochraňované. Člověk je tu respektován a posuzován jen jako lidská bytost. Gethenanovi nemůžete přisoudit roli muže nebo ženy a sami k němu zaujmout odpovídající roli v závislosti na svých představách o interakci mezi osobami stejného nebo opačného pohlaví. Pro Terrana je to úděsný zážitek...